

Jyväskylän ammattikorkeakoulusta valmistuneiden sosionomien (AMK) ajatuksia omasta osaamisesta ja sijoittumisesta työelämään

Elina Ahonen
Mari-Kaisa Harjula

Opinnäytetyö
Marraskuu 2011

Sosiaalialan koulutusohjelma
Hyvinvointi

Tekijä(t) AHONEN, Elina HARJULA, Mari-Kaisa	Julkaisun laji Opinnäytetyö	Päivämäärä 14.11.2011
	Sivumäärä 54	Julkaisun kieli Suomi
	Luottamuksellisuus	Verkojulkaisulupa myönnetty
Työn nimi JYVÄSKYLÄN AMMATTIKORKEAKOULUSTA VALMISTUNEIDEN SOSIONOMIEN (AMK) AJATUKSIA OMASTA OSAAMISESTA JA SIOITTUMISESTA TYÖELÄMÄÄN		
Koulutusohjelma Sosiaalialan koulutusohjelma		
Työn ohjaaja(t) LEHMUSTO, Aarno		
Toimeksiantaja(t) Jyväskylän ammattikorkeakoulu, kuntoutus- ja sosiaaliala		
Tiivistelmä Opinnäytetyömme tavoitteena oli selvittää Jyväskylän ammattikorkeakoulusta valmistuneiden sosionomien (AMK) työllistymistä sekä tuottaa kehitysideoita Jyväskylän ammattikorkeakoulun sosiaalialan koulutusohjelmalle. Selvitimme opinnäytetyössämme myös sosionomikoulutuksen tuottaman osaamisen ja työelämän osaamistarpeiden vastaavuutta sekä sosionomin (AMK) työllistymisen esteitä. Viitekehiksenä olivat olemassa oleva kirjallinen aineisto sosionomin (AMK) koulutuksesta ja osaamisesta sekä aiemmat tutkimukset ja opinnäytetyöt sosionomien (AMK) työllistymisestä. Opinnäytetyössä sovelsimme sekä määrällistä että laadullista tutkimusmenetelmää, koska halusimme Jyväskylän ammattikorkeakoulun säännöllisesti keräämän tiedon lisäksi tarkempaa tietoa sosionomien (AMK) työllistymisestä. Tutkimuksen empiirisen osan toteutimme syyskuussa 2011 sähköisellä Digium-kyselyllä. Kyselylomakkeen lähetimme vuonna 2010 ja keväällä 2011 Jyväskylän ammattikorkeakoulusta valmistuneille sosionomeille (AMK). Seitsemästäkymmenestä seitsemästä (77) valmistuneesta sosionomista (AMK) tavoitimme 45, ja heistä kyselyymme vastasi 23 henkilöä. Opinnäytetyömme tulosten perusteella sosionomit (AMK) työllistyvät koulutusta vastaaviin työtehtäviin hyvin. Sosiaalialan koulutusohjelmalle laaditut kompetenssit (pätevydet) nähtiin toteutuvan melko hyvin koulutuksessa ja ne vastaavat monelta osin työelämässä tarvittavaa osaamista. Suurimpana työllistymisen esteenä nähtiin pätkätyökulttuuri. Ideoina sosiaalialan koulutusohjelman kehittämiseksi nousi esille erityisesti työllistymisnäkökulman painottaminen yhä enemmän koulutuksen aikana sekä koulutuksen ja työelämän yhteistyön lisääminen. Kehitysideoina nousi myös esille opinto-ohjauksen sekä mielenterveys- ja päihdetyön opintojen lisääminen koulutukseen.		
Avainsanat (asiasanat) Sosionomi (AMK), sosiaaliala, koulutus, osaaminen, työllistyminen		
Muut tiedot		

Author(s) AHONEN, Elina HARJULA, Mari-Kaisa	Type of publication Bachelor's Thesis	Date 14.11.2011
	Pages 54	Language Finnish
	Confidential	Permission for web publication
Title The Bachelors of Social Services graduated from JAMK University of Applied Sciences and their notions on their competence and employment prospects		
Degree Programme Degree Programme in Social Services		
Tutor(s) LEHMUSTO, Aarno		
Assigned by JAMK University of Applied Sciences		
Abstract <p>The main objective of this bachelor's thesis was to find out how Bachelors of Social Services who have graduated in Jyväskylä University of Applied Sciences are employed. Another aim was to produce development ideas for the Degree Programme of Social Services of JAMK University of Applied Sciences. We also investigated the equivalence of the know-how produced by the education of social services and the needs of workplaces and barriers that prevent employability. The existing written material on the content and competence produced by the degree programme of social services and earlier research and theses on the graduates' employability formed the frame of reference of the thesis.</p> <p>The methods used in the study were both qualitative and quantitative because the objective was to gain more accurate information about the employability of the graduates than what was available as a result of the routine follow-up surveys conducted by JAMK University of Applied Sciences. The empirical part of the study was conducted by using the Digium Enterprise survey tool in September 2011. A questionnaire was sent to the Bachelors of Social Services, who had graduated from JAMK University of Applied Sciences in 2010 and spring 2011. In total there were 77 graduated Bachelors of Social Services. 45 of them were reached and 23 answered to the questionnaire.</p> <p>According to the results of the study, the graduates had been quite successful in finding positions that required their degree. The respondents also thought that their degree programme had given them the competences defined by the curricula and that those competences were in many ways in accordance with the needs of working life. The biggest barrier to employability was the culture of temporary recruitments. Development ideas for the Degree Programme of Social Services proposed by the respondents proposed included that education should emphasize the employment perspective and co-operate more with workplaces. The Degree Programme of Social Services should also contain a greater element of student counseling and studies of mental health and abuser care.</p>		
Keywords Bachelor of Social Services, Social Services, education, know-how, employment		
Miscellaneous		

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	3
2	SOSIONOMIOPINNOT JYVÄSKYLÄN AMMATTIKORKEAKOULUSSA	4
2.1	Sosionomi (AMK) koulutus	4
2.2	Sosionomin (AMK) kompetenssit	7
2.3	Koulutuksen historiaa	8
3	SOSIONOMIN (AMK) TYÖLLISTYMINEN	9
3.1	Kelpoisuusehdot	9
3.2	Tehtävärakennesuositus	10
3.3	Aiempaa tietoa sosionomin (AMK) työllisyydestä	12
4	SOSIONOMIN (AMK) TULEVAISUUS	16
5	TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	17
5.1	Tutkimuskysymykset	18
5.2	Tutkimusaineiston kerääminen	18
5.3	Aineiston analyysi	20
5.4	Tutkimuksen luotettavuuden arviointi	20
5.5	Tutkimustulokset	22
5.5.1	Taustatiedot	22
5.5.2	Vastaavatko työelämän vaatimukset koulutukselle asetettuja kompetensseja?	23
5.5.3	Millaisia työllistymisen esteitä valmistuneet ovat kohdanneet? ...	27
5.5.4	Miten työllistymistä voitaisiin koulutuksen aikana edistää tehokkaammin?	28
6	POHDINTAA	32
	LÄHTEET	36
	LIITTEET	40
	Liite 1. Ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneiden yleiset kompetenssit	40
	Liite 2. Sosiaalialan ammattikorkeakouluverkosto. Sosionomi (AMK) – tutkinnon kompetenssit	42
	Liite 3. Kyselyn saatekirje.	44
	Liite 4. Kysely vuosina 2010 ja 2011 valmistuneiden sosionomien työllisyystilanteesta	45

KUVIOT

KUVIO 1.	Kuvio vastaajien tämänhetkisestä tilanteesta	22
KUVIO 2.	Opiskeluajankaisen sosiaalialan työnteon vaikutus työllistymiseen	23

TAULUKOT

TAULUKKO 1. Sosionomiopinnoille (AMK) laadittujen kompetenssien näkyminen koulutuksessa.	24
TAULUKKO 2. Sosionomiopinnoille (AMK) laadittujen kompetenssien näkyminen työelämässä.	25

1 JOHDANTO

Jyväskylän ammattikorkeakoulussa sosionomiopintoja aloittaessamme emme osanneet kuvitella kuinka laajan tietopohjan tulemme saamaan opinnoista ja miten monipuoliset työmahdollisuudet meitä tulevaisuudessa odottavat. Koulutuksen laaja-alaisuuden vuoksi halusimme tietää käytännönläheisesti, millaista osaamista työelämässä tarvitaan eniten ja mitä sosionomin (AMK) työhön konkreettisesti sisältyy. Näin valmistumisen kynnyksellä halusimme myös ottaa selvää tulevasta paikastamme työelämässä. Opinnäytetyömme tavoitteena on tuottaa myös kehittämisideoita Jyväskylän ammattikorkeakoulun sosiaaalialan koulutusohjelmalle. Näin opinnäytetyömme aiheeksi muodostui Jyväskylän ammattikorkeakoulusta valmistuneiden sosionomien (AMK) ajatuksia omasta osaamisesta ja sijoittumisesta työelämään.

Jyväskylän ammattikorkeakoulu kerää vuosittain määrällistä tietoa opiskelijoiden työllistymisestä, mutta tutkimuksessamme sosiaaalialan koulutusohjelman kehittämiseksi yhdistimme määrällisen ja laadullisen tutkimuksen menetelmiä, joiden avulla voimme syventää jo olemassa olevaa tietoa sosionomien (AMK) työllistymisestä. Opinnäytetyömme tavoitteena on siis tarkentaa tietoa sosionomikoulutuksen (AMK) ja työelämän vastaavuudesta sekä sosionomien (AMK) sijoittumisesta työelämään. Tulevaisuuden muutokset tulevat vaati-
maan niin koulutusta kuin työelämäkin kehittymään, jotta pystyttäisiin entistä paremmin vastaamaan sosiaaalialan asiakkaiden kasvaviin tarpeisiin. Ratkaisevassa asemassa on koulutuksen ja työelämän yhteistyön tiivistäminen sosionomin (AMK) osaamisen hyödyntämiseksi sosiaaalialan työkentällä parhaalla mahdollisella tavalla.

Opinnäytetyömme teoriaosuuteen sisältyy yleistä tietoa Jyväskylän ammattikorkeakoulun sosionomiopintoihin (AMK) ja työllistymiseen liittyen sekä näkökulmia sosionomin (AMK) tulevaisuudesta. Itse tietoperustan muodostavat aikaisemmin tehdyt opinnäytetyöt ja tutkimukset sosionomien (AMK) sijoittumisesta työmarkkinoille sekä aihetta käsittelevä kirjallisuus. Oman tutkimuksemme toteutimme Digium-kyselynä vuonna 2010 ja keväällä 2011 valmistuneille sosionomeille (AMK).

Työmme lisäsi luottamusta omaan asiantuntijuuteemme ja monipuolisiin työtehtäviin työelämässä. Toivomme myös opinnäytetyömme antavan sosionomiopiskelijoille (AMK) uusia näkökulmia oman opintopolun luomiseen ja rohkaisemaan heitä suuntautumaan työelämään jo opintojen alkupuolella. Uskomme myös, että opinnäytetyöstämme on hyötyä myös sosiaalialan koulutusohjelman kehittämiseksi.

2 SOSIONOMIOPINNOT JYVÄSKYLÄN AMMATTIKORKEAKOULUSSA

Ammattikorkeakoululain § 4 mukaan ammattikorkeakoulun tehtävänä on ”antaa työelämän ja sen kehittämisen vaatimuksiin sekä tutkimukseen, taiteellisiin ja sivistyksellisiin lähtökohtiin perustuvaa korkeakouluopetusta ammatillisiin asiantuntijatehtäviin, tukea yksilön ammatillista kasvua ja harjoittaa ammattikorkeakouluopetusta palvelevaa sekä työelämää ja aluekehitystä tukevaa ja alueen elinkeinorakenteen huomioon ottavaa soveltavaa tutkimus- ja kehitystyötä sekä taiteellista toimintaa” (L 24.7.2009/564).

Ammattikorkeakoulusta valmistuu sosiaalialan ammattilaisia, jotka saavat osaamisensa jatkuvasti kasvavalle ja kehittyvälle alalle. Sosionomi (AMK) koulutuksessa hankitaan eväät ymmärtää arjen monimuotoisuutta ja opiskellaan ihmisen kohtaamisen taitoja niin yksilö-, ryhmä- kuin yhteisötasolla. Näillä eri tasoilla sosionomi (AMK) pyrkii lisäämään yksilöiden osallisuutta. Sosionomin (AMK) työ on myös vaikuttamistyötä, jossa on tärkeää omata kriittistä näkökulmaa saadakseen aikaan muutoksia. Osallistamisen ja muutostyön avulla vaikutetaan ennaltaehkäisevästi yksilöiden ja yhteiskunnan hyvinvointiin. (Rouhiainen-Valo, Rantanen & Hovi-Pulsa 2010, 15.)

2.1 Sosionomi (AMK) koulutus

Sosionomi (AMK) tutkinnon laajuus on 210 opintopistettä ja opiskelu kestää yleensä 3,5 vuotta. Koulutuksen aikana opitaan palvelujärjestelmästä, asiakkaan kohtaamisesta, ryhmän ohjaamisesta, kehittämistyöstä ja lähijohtamisesta-

ta. (Sosiaalialan koulutusohjelma 2011.) Sosiaalialan ammattikorkeakouluverkoston (2010) mukaan sosionomin (AMK) kompetenssit (pätevyudet) on määritelty samanlaisiksi eri ammattikorkeakouluissa, mutta eri kouluissa painotetaan eri osaamisalueita esimerkiksi koulun suuntautumisvaihtoehtojen tai suuntaavien opintojen mukaisesti. Kerromme näistä kompetensseista lisää myöhemmin.

Vuonna 2010 ja keväällä 2011 Jyväskylän ammattikorkeakoulusta valmistuneet sosionomit (AMK) ovat saaneet ensimmäisen opiskeluvuoden keväällä päättää, mihin haluavat suuntautua. Suuntautumisvaihtoehtoja olivat sosiokulttuurinen työ, varhaiskasvatus ja sosiaalipedagoginen työ sekä erityiskasvatus ja vammaistyö. Sosionomit (AMK) voivat toimia lastentarhanopettajina, mikäli heidän tutkintoonsa on sisältynyt asetuksella säädetty määrä (60 op) varhaiskasvatuksen ja sosiaalipedagogiikan opintoja (Talentia ry 2007, 5-7; L 29.4.2005/272).

Sosiaalialan koulutusohjelman suuntautumisvaihtoehtoista haimme tietoa Jyväskylän ammattikorkeakoulun sosiaalialan koulutusohjelman opintosuunnitelmasta 2008. Tarkensimme opetussuunnitelmassa olevaa tietoa sosiaalialan koulutusohjelman opiskelijoille laadituista erilaisista perehdyttämismenetelmistä. Kuvaamme seuraavaksi näitä suuntautumisvaihtoehtoja tarkemmin.

Sosiokulttuurisen työn opinnoissa painottuvat voimavarojen tukeminen yksilö- ja yhteisötyössä sekä syrjäytymistä ehkäisevä ja korjaava työote. Opinnoissa tarkastellaan yksilön sosiaalista elämää ja osallisuutta ympäröivään yhteiskuntaan. (Opetussuunnitelma 2008, 10.) Sosiokulttuurisen työn suuntautumisvaihtoehdossa perehdytään päihde-, kriminaali-, mielenterveys-, vanhus-, perusturva- ja monikulttuuriseen työhön. Tästä suuntautumisvaihtoehdosta valmistuva voi työskennellä esimerkiksi nimikkeellä palveluohjaaja, sosiaaliohjaaja, päiväkeskusohjaaja ja avopalveluohjaaja. Työpaikka voi olla esimerkiksi avo- ja laitospalveluiden ohjaus- ja johtamistehtävissä, sosiaaliturvan ohjaus- ja neuvontatehtävissä, sekä muun muassa yhteisö- ja yhdyskuntatason projekteissa ja kehittämishankkeissa. (Sosiokulttuurisen työn suuntautumisvaihtoehto 2008.)

Varhaiskasvatuksen ja sosiaalipedagogisen työn suuntautumisvaihtoehdosta valmistunut osaa ohjata ja tukea lasta, nuorta ja perhettä heidän omissa elinympäristöissään (Opetussuunnitelma 2008, 12). Varhaiskasvatuksen ja sosiaalipedagogiikan opinnot sisältävät varhaiskasvatuksen ja sosiaalipedagogiikan lisäksi lastensuojelu- ja nuorisotyötä, perhetyötä ja taide- ja ilmaisuaineita. Varhaiskasvatukseen ja sosiaalipedagogiikkaan perehtynyt sosionomi (AMK) voi toimia lastentarhanopettajana, päiväkodin johtajana, lastensuojelija perhetyöntekijänä sekä erilaisissa nuorisotyön tehtävissä. (Varhaiskasvatuksen ja sosiaalipedagogisen työn suuntautumisvaihtoehto 2011.)

Erityiskasvatuksen ja vammaistyön opintojen keskipisteenä ovat vammaisen yksilön kehityksen tukeminen ja syrjäytymisen ehkäisy. Opinnoissa opitaan tukemaan vammaisen yksilön osallisuutta perheessä, yhteisössä ja yhteiskunnassa vammaistyön työmenetelmien ja palveluohjauksen avulla. (Opetussuunnitelma 2008, 9.) Tästä suuntautumisvaihtoehdosta valmistuva voi työskennellä esimerkiksi palveluohjaajana, kuntoutusohjaajana, työvalmentajana tai esimiehenä perhetyössä, lasten iltapäivähoidossa, kouluissa, asumispalveluissa, työn ja toiminnan sekä vapaa-ajan ohjauksessa (Erityiskasvatuksen ja vammaistyön suuntautumisvaihtoehto 2008).

Näiden suuntautumisvaihtoehtojen sisällä opiskelija on voinut rakentaa oman polkunsaa oman kiinnostuksensa mukaan valittujen opintojaksojen ja harjoittelujen avulla. Käytännön harjoittelua opintoihin sisältyy yhteensä 45 opintopistettä. (Sosiaalialan koulutusohjelman perehdyttämismoniste n.d.)

Opiskelun aikana on tavoitteena edetä ammatillisessa kasvussa kohti sosiaalialan työntekijän ammatti-identiteettiä. Hyvä ammatti-identiteetti mahdollistaa optimaalisen työtuloksen ja tasapainon arjen ja työn välillä. Ammatti-identiteetissä on kyse omasta ammattilaisuudesta ja itsestä ammattilaisena, toisin sanoen ihminen ajattelee itseään suhteessa ammattiinsa: Millä alalla työskentelen? Kuinka työtehtävissä tulee käyttäytyä? (Mäkinen 2009, 34.) Ammatti-identiteetin kehittyminen on prosessi, joka muotoutuu vähitellen opintojen aikana ja jatkuvasti työelämässä. Ammatti-identiteetin muodostumiselle tulee olla tarvittavat tiedot ja taidot, motivaatio sekä arvostus omaa ammattia kohtaan. Erityisesti sosiaalialalla ammatti-identiteetin saavuttamisessa tarvi-

taan sitoutumista eettisyyteen ja sosiaalialan arvoihin. (Laine 2002, 251–252.) Ensimmäisenä opiskeluvuotena Jyväskylän ammattikorkeakoulussa luodaan pohjaa opiskelulle ja sosiaalialan osaajaksi kehittymiselle, mikä mahdollistaa osaamisen syventämisen ja itsensä kehittämisen työntekijänä toisena ja kolmantena opiskeluvuotena.

Sosionomiksi (AMK) valmistunut ja kolme vuotta omaa tutkintoa vastaavassa työssä ollut voi suorittaa ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon, joka on laajuudeltaan 90 opintopistettä. Ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon voi suorittaa myös työn ohella. (Rouhiainen-Valo ym. 2010, 23.)

2.2 Sosionomin (AMK) kompetenssit

Käsitteitä, jotka määrittelevät koulutuksen ja työn välistä suhdetta, ovat esimerkiksi osaaminen ja kompetenssit (pätevyudet). Osaamisella tarkoitetaan tietojen ja taitojen hyödyntämistä esimerkiksi työelämässä. Jo ennestään ihmisellä on erilaista osaamista, jota opinnoissa saadun tiedon valossa pystyy tunnistamaan, kehittämään ja arvioimaan kriittisesti. Kompetenssia pidetään osaamisen lähikäsitteenä, joka käsittää työntekijän valmiuksia, kykyjä, taitoja ja ominaisuuksia tehdä työtehtäviä. (Mäkinen 2009, 17.)

Ammattikorkeakouluille laaditut kompetenssit on jaoteltu yleisiin ja ammatillisiin kompetensseihin. Yleiset kompetenssit koskevat kaikkia ammattikorkeakoulussa opiskelevia, joita kuitenkin voidaan painottaa eri tavoin eri aloilla. Yleiset kompetenssit luovat perustaa työelämässä toimimiselle, yhteistyötaitoille ja asiantuntijuuteen kasvamiselle. Yleisiä ammattikorkeakoulun kompetensseja on kuvattu tarkemmin liitteessä 1. (Ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneiden yleiset kompetenssit 2006.)

Jokaiselle koulutusohjelmalle on laadittu omat ammatilliset kompetenssit. Näiden ammatillisten kompetenssien avulla luodaan perusta opiskelijan ammatillisen asiantuntijuuden kehittymiselle (Ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneiden yleiset kompetenssit 2006). Sosionomikoulutuksen (AMK) aikana hankitut kompetenssit ovat asiakastyön osaaminen, sosiaalialan palvelujärjestelmäosaaminen, kriittinen ja osallistava yhteiskuntaosaaminen, tutkimuksellinen

kehittämisaaminen, johtamisaaminen ja sosiaalialan eettinen osaaminen. Sosionomin (AMK) tutkinnon kompetensseja on kuvattu tarkemmin liitteessä 2. (Sosiaalialan ammattikorkeakouluverkosto 2010.)

2.3 Koulutuksen historiaa

Sosiaalialan koulutus alkoi Suomessa kehittyä siten, että 1970-luvun lopulla sosiaaliala eriytettiin terveydenhuollon koulutuksesta omaksi peruslinjakseen. Myös lainsäädäntö tuki sosiaalialan oman koulutuslinjan kehittämistä, sillä 1982 tuli voimaan sosiaalihuoltolaki. Keskiasteen uudistumista 1980-luvulla pidetään tärkeänä sosiaalialan koulutuksen kehittämisessä, sillä silloin sosiaalialan koulutusta alettiin järjestää kouluasteen ja opistoasteen koulutuksina. Sosiaalialan koulutusta tarjosi 80-luvulla 23 oppilaitosta. Yksi kokeilukouluista vuonna 1984 oli Jyväskylän sosiaalialan oppilaitos. Sosiaalialan koulutuksen vakinaistuminen tapahtui 1986–1988. Kouluasteen koulutuksesta valmistui kodinhoitajia, kehitysvammahoitajia sekä päivähoitajia ja opistoasteen koulutuksesta sosiaaliohjaajia, kehitysvammaohjaajia, sosiaalikasvattajia ja lähi-kasvattajia. (Niskanen & Papp 2004, 104 – 107.)

1990-luvulle tultaessa koulutusjärjestelmä uudistus loi mahdollisuuksia sosiaalialan koulutukselle järjestyä uudelleen. Nähtiin tarve kehittyä korkeakouluksi, sillä työelämästä nousi uusia haasteita osaamiselle. (Panhelainen 2007, 16.) Myös lukiosta valmistuneilla oli tarve saada lisää mahdollisuuksia jatkokoulutukseen. Vuonna 1991 tuli voimaan laki koulutuskokeiluista, jolla annettiin kokeilulupa 22 ammattikorkeakoululle. 1990-luvulla vakinaistuivat ensimmäiset ammattikorkeakoulut, ja Jyväskylässä sosiaali- ja terveysalasta tuli yksi koulutusaloista vuonna 1996. (Papp, 2007, 74.) Vuodesta 1999 eteenpäin sosiaalialalta valmistuvista alettiin käyttää tutkintonimikkeitä sosionomi (AMK), geronomi (AMK) ja kuntoutuksen ohjaaja (AMK) (Niemi 2008, 10–32.) Tällä hetkellä Suomessa on mahdollista suorittaa sosionomitutkinto 23 eri ammattikorkeakoulussa (Viinamäki 2008, 195).

Keski-Suomen terveydenhuolto-oppilaitoksessa opetettiin sosiaalialaa vuodesta 1975 lähtien, sillä silloin ei vielä ollut erillistä sosiaalialan koulutusta. 1970-luvun lopulla sosiaali- ja terveysala eriytyivät, jonka jälkeen 1980-luvul-

la Keski-Suomessa toimi kaksi sosiaalialan oppilaitosta, jotka sijaitsivat Suolahdessa ja Jyväskylässä. Jyväskylän sosiaalialan oppilaitos ja Keski-Suomen terveydenhuolto-oppilaitos yhdistyivät kesällä 1996 Jyväskylän ammattikorkeakoulun Sosiaali- ja terveystieteiden yksiköksi ja samalla sosiaalialan koulutus muutti Korttesuolta Keski-Suomen terveydenhuolto-oppilaitokselle kuuluneiden tilojen yhteyteen. Tässä vaiheessa ajatus ammattikorkeakoulusta koettiin vaikeana, sillä keskiasteen uudistuksesta oli kulunut niin vähän aikaa ja se oli saanut aikaan paljon muutoksia. (Papp 2007, 72–79.) Joka tapauksessa koulutus samassa yksikössä yhteistyössä hoitotyön ja kuntoutusalan kanssa alkoi.

3 SOSIONOMIN (AMK) TYÖLLISTYMINEN

Sosionomin (AMK) sijoittuminen tutkintoa vastaaviin työtehtäviin on nähty onnistuvan varsin hyvin (Rouhiainen-Valo ym. 2010, 15). Valmistuneet sosionomit (AMK) voivat työskennellä hyvin monenlaisissa tehtävissä esimerkiksi varhaiskasvatuksen, vammaistyön, seniori- ja vanhustyön, päihdetyön, kriminaalihuoltotyön, mielenterveystyön, monikulttuurisen työn tai perusturvatyön kentällä (Sosiaalialan koulutusohjelma 2011). Sosionomeja (AMK) työskentelee monilla eri ammattinimikkeillä, joita ovat esimerkiksi sosiaaliohjaaja, palveluohjaaja, perhetyöntekijä, lastentarhanopettaja, vammaistyön ohjaaja, lasten- ja nuorisokodin ohjaaja, kriisityöntekijä, työvoimaneuvoja, toiminnanohjaaja, päihde- ja mielenterveystyön ohjaaja, projektityöntekijä ja -päällikkö, nuorisotyön ohjaaja, avopalveluohjaaja, vastaava ohjaaja, lähijohtaja, palvelupäällikkö. Ammatin kehittymisen myötä tulisi lisätä ja keksiä uusia ammattinimikkeitä ja tarkentaa ammattikuvauksia, jotta sosionomin (AMK) työn tehtäväalueet tulisivat selkeämmiksi. Työtä voi tehdä niin julkisella, yksityisellä kuin kolmannen sektorinkin puolella. (Ammattinetti, sosiaaliohjaaja 2008.)

3.1 Kelpoisuusehdot

Laki sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuuksista astui voimaan vuonna 2005. Kelpoisuuslain tarkoituksena on sosiaalihuollon asiakkaan oike-

us laadukkaaseen sosiaalihuoltoon ja hyvään kohteluun. Tämä toteutuu siten, että sosiaalialan ammattilaisella on vaadittava koulutus ja perehtyneisyys alaan. Lakia sovelletaan niin kunnissa, valtiolla kuin kolmannella sektorillakin. Kelpoisuuslaissa on määritelty tarvittavat kelpoisuudet sosiaalityöntekijän, sosiaaliasiamiehen, lastenvalvojan, sosiaaliohjaajan, lastentarhaopettajan, lähihoitajan, sosiaalihuollon erityistyöntekijän sekä sosiaalihuollon johtotehtäviin ja muihin sosiaalihuollon ammatillisiin tehtäviin. (L 29.4.2005/272.)

Sosionomilla (AMK) on kelpoisuus sosiaaliohjauksen tehtäviin ja asiakastyön ohjausta sisältäviin sosiaalihuollon johtotehtäviin. Jos sosionomin (AMK) opintoihin sisältyy 60 opintopistettä varhaiskasvatuksen ja sosiaalipedagogiikan opintoja voi sosionomi (AMK) työskennellä lastentarhanopettajana. (Talentia ry 2007, 5-7; L 29.4.2005/272.)

3.2 Tehtäväarakennesuositus

Kelpoisuuslain lisäksi sosiaalialan eri ammattien paikkaa työmarkkinoilla säätelee sosiaali- ja terveysministeriössä laadittu tehtäväarakennesuositus. Suosituksen tarkoituksena on selventää sosiaaliohjaajien, sosiaalityöntekijöiden, lähihoitajien sekä päivähoidossa lastentarhaopettajien ja lähihoitajien työtehtäviä sosiaalihuollon asiakasprosessissa. Yhteistyö ammattilaisten välillä on tärkeää, mutta jokaisen ammattilaisen ammattitaitoa hyödynnetään sosiaalihuollon ja sosiaalipalveluiden asiakasprosessin eri vaiheissa oman ammatillisen osaamisen mukaisesti. (Sosiaalihuollon tehtäväarakennesuosituksset 2007, 21.)

Asiakasprosessi jaetaan asian vireilletuloon, palvelutarpeen arviointiin, palvelusuunnitelman tekemiseen, asiakaskohtaisten päätösten tekemiseen sekä toimenpiteiden ja palveluiden toteuttamiseen, vaikutuksen arviointiin sekä asiakkuuden päättämiseen. Eri vaiheet muodostavat tuloksellisen palvelukokonaisuuden. Asiakasprosessissa kukin ammattiryhmä tekee neuvonta- ja ohjaustyötä sekä psykososiaalista asiakastyötä. Sosiaaliohjaajan työhön kuuluu erityisesti palvelutarpeen arviointi, verkostotyö, palveluohjaus, hoito- ja kasvatustehtävät sekä asiakastyön vaikutusten arviointi moniammatillisessa tiimissä. (Sosiaalihuollon tehtäväarakennesuosituksset 2007, 22–29.)

Kuosmanen ja Viinamäki (2010) kuvaavat sosiaalialan tehtävärakennesuosituksen tulevaisuuden haasteita Ammatti ja työ 2010–2025 -kirjan artikkelissa ”Sosionomi (AMK) osaaminen alan työkentillä-hankkeen esitykset sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksen kehittämiseksi 2010–2025” analyttisesti ja mielenkiintoisesti seuraavaan tapaan. Heidän mukaan sosionomien (AMK) osaaminen ja työkuva on niin laaja, että se sekoittuu muihin sosiaali- ja terveysalan ammattinimikkeisiin.

Olemme itse suuntautuneet sosiokulttuuriseen työhön, ja olemmekin havainneet varsinkin sosionomin (AMK) ja sosiaalityöntekijän työnkuvien vastakkaisasettelua ja toisaalta myös sekoittumista toisiinsa. Sosiaalityöntekijän ammattinimike ja työnkuva tunnetaan sosiaalialalla hyvin. Tähän verrattuna sosionomi (AMK) koulutus on uusi eikä itse sosionomi-nimike kerro sosionomin (AMK) osaamisesta. Sosionomin (AMK) onkin ollut vaikea löytää paikkaansa työkentältä. Kuitenkin sosionomin (AMK) tunnettavuus on ajan myötä parantunut ja sosionomi (AMK) nähdäänkin asiakastyössä monipuolisena käytännön osaajana.

Santalan (2008, 81) mukaan sosionomin (AMK) ja sosiaalityöntekijän tekemä työ sekoitetaan usein toisiinsa. Sosiaalityöntekijöiden ja sosionomien (AMK) työn erona kuitenkin nähdään olevan se, että sosiaalityöntekijän työnä on hallinnollis-rakenteellinen työ ja sosionomilla (AMK) kuntouttava asiakastyö. Sosiaalityöntekijä siis nähdään sekä päätösten tekijänä ja muutosten laatijana että arvioijana ja verkostoyhteistyön tekijänä. Sosionomin (AMK) työnä pidetään neuvonta- ja ohjaustyötä, vaikka todellisuudessa sosionomin (AMK) osaaminen on paljon laajempaa. Sosionomin (AMK) tehtävänä on asiakastyö yksilö-, perhe- ja yhteisötasolla, johon kuuluu asiakkaan rinnalla kulkeminen sekä asiakkaan rohkaisu ja osallistaminen tekemään muutoksia omassa elämässään (Santala 2008, 79–80; Kaljonen 2008, 53).

Sosiaalialan työkentällä työskentelevien tulisi muistaa kunnioittaa eri koulutuksen saaneita osaajia ja tehdä työtä asiakkaan parhaaksi jokaisen osaamista hyödyntäen, eikä nähdä toisiaan kilpailevina sosiaalialan ammattilaisina. Sosionomin (AMK) ja sosiaalityöntekijän tekemä työ on toisiaan tukevaa ja toisen vahvuuksien ja osaamisalueiden hyödyntämistä (Santala 2008, 81).

Sosionomi (AMK) tutkintoa tulisikin selkeyttää suhteessa yliopistoista valmistuvien sosiaalityöntekijöiden ja lastentarhaopettajien sekä ammattikorkeakouluista valmistuvien yhteisöpedagogien ja geronomien työhön. Myös erikoistuminen sosiaalialan koulutusohjelmassa suuntautumalla vastaisi tulevaisuuden haasteisiin, jolloin varhaislapsuuden, myöhäislapsuuden, nuoruuden, aikuisuuden, varhaisvanhuuden ja myöhäisvanhuuden saralla löytyisi oikeilla paikoilla, oikeilla kompetensseilla, oikean tutkintotason omaavia ja oikea määrä sosionomitutkinnon omaavia hyvinvointipalveluiden ammattilaisia. (Kuosmanen & Viinamäki 2010, 242–243.)

3.3 Aiempaa tietoa sosionomin (AMK) työllisyydestä

Stenström, Laine ja Valkonen (2005, 61, 89) ovat tutkineet satunnaisotannalla eri ammattikorkeakouluista valmistuneiden kokemuksia koulutuksesta saaduista työelämävalmiuksista ja sijoittumisesta työelämään kolme vuotta valmistumisen jälkeen. Ensimmäisen koulutusta vastaavan työpaikan saanti kesti keskimäärin 5, 35 kuukautta. Sosiaali- ja terveystalta valmistuneista 61 % oli sijoittunut koulutusta vastaaviin työtehtäviin.

Kävimme Jyväskylän Työ- ja elinkeinotoimistossa haastattelemassa tiedottaja Anne-Maarit Parkkolaa sekä työvoimaneuvoja Leena Hartikaista. Parkkolan (2011) mukaan työttömiä sosionomeja (AMK) Jyväskylän työ- ja elinkeinotoimiston alueella (Jyväskylä, Laukaa, Hankasalmi, Uurainen, Petäjävesi, Toivakka, Muurame) oli elokuun 2011 lopulla yhteensä 40 henkilöä. Keskimääräisesti kuukausittain sosionomeja (AMK) on työttöminä työnhakijoina 27. Hartikainen (2011) kertoi, että suurin pula on lastentarhaopettajan pätevyyden hankkineista sosionomeista (AMK). Hartikaisen (2011) arvion mukaan erityiskasvatukseen ja vammaistyöhön suuntautuneet työllistyvät hyvin, sillä heitä ei työnhakijoina ole. Näitä tietoja arvioitaessa tulee kuitenkin ottaa huomioon, että kaikki Jyväskylän TE- toimiston alueella työttöminä olevat sosionomit (AMK) eivät ole Jyväskylän ammattikorkeakoulusta valmistuneita. Työhön sijoittumisen haasteena on toisaalta se, etteivät kaikki ole omaa tutkintotasoa vastaavassa työssä, vaikka tilanne tässä suhteessa onkin kohentunut.

Jyväskylän ammattikorkeakoulu tutkii vuosittain valmistuneiden opiskelijoiden sijoittumista työelämään osana koulutuksen ja toiminnan laadunarviointia ammattikorkeakoululain § 9 mukaisesti (L 24.7.2009/564). Kyselyn tulokset kootaan alakohtaisesti eikä tuloksia ole mahdollista saada koulutusohjelmitain. Tällä hetkellä uusin käytettävissä oleva sijoittumisseuranta on tehty vuonna 2009 valmistuneille. Jyväskylän ammattikorkeakoulun vuosi valmistumisesta – sijoittumisseuranta 2009 osoitti, että valmistuneita sosiaali-, terveys- ja liikunta-alalta oli 269 ja heistä kyselyyn vastasi 150.

Vuosi valmistumisesta -sijoittumisseurannan (2009) mukaan harjoittelu näytti avaavan parhaiten ovia työelämään. Sosiaali-, terveys- ja liikunta-alalta valmistuneista kyselyhetkellä oli työttömänä 1 % ja työssä 81 %, joista 60 % oli sijoittunut julkiselle, 30 % yksityiselle ja 7 % kolmannelle sektorille. Työssä olleista 42 % oli vakituudessa työsuhhteessa ja 55 % määräaikaisessa työsuhhteessa.

Vastavalmistuneista 90 % oli osittain tai täysin samaa mieltä siitä, että voi hyödyntää ammattikorkeakoulussa oppimaansa työssään. 64 % oli sitä mieltä, että koulutuksen tuloksena syntynyt osaaminen vastaa työelämän vaatimuksia hyvin tai erittäin hyvin.

OPALA on kyselyjärjestelmä, jonka avulla ammattikorkeakoulut ja opetusministeriö kokoavat opiskelijapalautteesta tietoa ammattikorkeakoulusta valmistuneiden opiskelijoiden työllistymisestä ja harjoittelujen ja koulutuksen onnistumisesta. Palautetta käytetään koulutuksen arviointiin ja kehittämiseen sekä vertailussa muiden ammattikorkeakoulujen opiskelijapalautteeseen.

OPALA-kyselyyn on vastannut 2010 Jyväskylän ammattikorkeakoulusta sosiaalialalta valmistuneista 49 henkilöä. Heistä 49 % oli palautteenantohetkellä töissä, 35 % työttömänä ja kukaan ei ollut yrittäjänä. Työssä olevista 67 % oli työllistynyt Keski-Suomeen. Koulutuksen jälkeen 35 % oli aloittanut uudessa työpaikassa, 12 % on entisissä tehtävissä vanhassa työpaikassaan, 2 % uusissa tehtävissä vanhassa työpaikassaan. Kukaan ei ollut aloittanut uutta koulutusta. 50 % vastaajista oli täysin samaa mieltä väitteen kanssa siitä, että he voivat valmistumisen jälkeen hyödyntää ammattikorkeakoulussa oppimaansa,

osittain samaa mieltä oli 38 % vastaajista. Täysin eri mieltä oli 13 % vastaajista. (OPALA 2010.)

Valtakunnan tasolla sosionomien (AMK) sijoittumista työelämään seuraa sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia. Osana edunvalvontaa Talentia tutkii joka toinen vuosi vastavalmistuneiden jäseniensä sijoittumista työelämään Urapolku-selvityksellä. Urapolku-selvitys 2011 on vielä julkaisematta, mutta saimme Talentiasta Kirsi Nurmelta ja Enni Räisäseltä sähköpostitse yhteenkoottua tietoa vuosien 2009 ja 2011 Urapolku-selvityksistä ja niiden tuloksista, joita vertailimme julkaistuun Mervi Tolosen tekemään Urapolku 2009- selvitykseen.

Mervi Tolosen kirjoittaman Urapolku-selvityksen 2009 mukaan sosionomin (AMK) on vaikea saada koulutustaan vastaavaa työtä. Korkeakoulututkinnon omaavista sosionomeista (AMK) 19 % sijoittuu koulutustasoaan vaatimattomanpiin tehtäviin, ja 4 % liian vaativiin työtehtäviin. (Tolonen 2009, 44) Nurmen ja Räisäsen (2011) mukaan 7 % sosionomeista oli tehtäviinsä nähden ylikoulutettuja ja 2 % työskenteli sosiaalityöntekijänä. Yleisesti vuoden 2011 selvityksen mukaan vastavalmistuneet sijoittuvat oman alan tehtäviin hyvin. Voidaan siis sanoa, että kahden vuoden aikana on tapahtunut selkeästi muutosta parempaan sosionomin (AMK) työllistymisessä koulutusta vastaavaan työhön. Tolosen Urapolku-selvityksen (2009) mukaan sosionomin (AMK) paikka työelämässä ei ollut vielä vakiintunut, mutta uusien tulosten perusteella on mahdollista päätellä, että muutamassa vuodessa tunnettavuus on parantunut ja sosionomi (AMK) työllistyy koulutusta vastaavaan työhön paremmin kuin vuonna 2009.

Nurmen ja Räisäsen (2011) mukaan sosionomeista (AMK) 84 % työllistyi kuukauden ja 92 % kolmen kuukauden sisällä valmistumisestaan. Vuoden 2009 selvityksen tulokset olivat samanlaiset, joten tässä ei ole tapahtunut juurikaan muutosta. Nämä tulokset osoittavat, että sosionomi (AMK) työllistyy kolmen kuukauden sisällä valmistumisesta hyvin. Selvitykset nostavat myös esille, kuinka tärkeää työnteko opiskelun aikana oman alan töissä on, sillä työnteko helpottaa tulevaisuudessa sosionomin (AMK) työllistymistä omalle alalleen.

Vuoden 2009 selvityksen mukaan 71 % oli tehnyt sosiaalialan töitä opiskeluaikanaan ja vuoden 2011 selvityksen mukaan 74 %. (Nurme & Räisänen 2011.)

Vuonna 2011 sosionomeista (AMK) 37 % oli kokenut työttömyyden, missä ei ole tapahtunut näkyvää muutosta edelliseen selvitykseen. Työttömyyttä on kestänyt yleensä kerrallaan enintään kolme kuukautta, johon suurimpana syyinä 58 % vastaajista mainitsi määräaikaiset työsuhteet. Vuoden 2005 selvityksen mukaan työttöminä oli sosionomeista (AMK) ollut puolet, joten sosionomien (AMK) työttömyys on laskenut huomattavasti viime vuosien aikana. (Nurme & Räisänen 2011.)

Sosionomeista (AMK) 68 % oli sitä mieltä, että harjoittelut ovat antaneet heille eniten tietoa työelämästä. Muita tiedonlähteitä tärkeysjärjestyksessä: työvoimatoimisto, opiskelukaverit, ystävät, lehdet, oma oppilaitos ja internet. (Tolonen 2009, 21.)

Määräaikaiset työsuhteet sosionomeilla (AMK) olivat vähentyneet vuodesta 2007 vuoteen 2009 62 %:sta 58 %:iin. Vakinaisessa työsuhteessa vuonna 2009 oli 37 %. (Tolonen 2009, 28.) Kunta tarjoaa sosionomeille (AMK) kaikista eniten töitä, 59 % työskenteli kunnalla (Tolonen 2009, 26). Nurmen ja Räisäsen (2011) mukaan määräaikaiset ja vakinaiset työsuhteet ovat pysyneet samoissa lukemissa kuin 2009 selvityksessä.

Vastavalmistuneet sosionomit (AMK) työskentelivät ensimmäisessä työpajassaan vastaavana ohjaajana, lastentarhaopettajana ja sosiaaliohjaajana asumispalveluissa, kehitysvammaisten ohjaajana, kuntoutusohjaajana tai perhetyöntekijänä. Vuoden 2011 selvityksen mukaan sosionomin (AMK) osaaminen on nyt otettu paremmin huomioon vanhustyössä, mikä näkyy uusien ammattinimikkeiden syntymisessä. Ammattinimikkeinä mainittiin kotiutusohjaaja, muistiyksikön esimies sekä muistikoordinaattori. (Nurmi & Räisänen 2011.)

4 SOSIONOMIN (AMK) TULEVAISUUS

Opetushallitus sekä työ- ja elinkeinoministeriö tekevät osaamis- ja koulutus-tarpeen ennakkointia, jonka avulla voidaan saada tietoa siitä, millaista osaamis-ta tulevaisuudessa tarvitaan. Näiden ennakkointitietojen perusteella voidaan mitoittaa koulutusohjelmien aloituspaikkamääriä sekä kehittää opetussuunni-telmia ja tutkintojen perusteita enemmän työelämän tarpeita vastaaviksi. (Työ-voiman saatavuuden turvaaminen kehittyvälle ja kasvavalle sosiaali- ja terve-yshalalle 2011, 13.) Mielestämme työelämän tarpeiden lisäksi koulutuksen ke-hittämisessä ja aloituspaikkojen määrissä tulisi huomioida myös asiakkaiden tarpeet ja niiden vaihtelevuus maan eri osissa.

Saari ja Viinamäki (2010, 155) tulkitsevat Lauttamäen ja Hietasen Sosiaali- ja terveysalan ennakkointihankkeen loppuraportin toimintaympäristöanalyysia, jonka mukaan eriarvoisuus näkyy erityisen voimakkaasti vuonna 2015. Silloin rikkaita on enemmän kuin koskaan ja toisaalta vähävaraisia vanhuksia, syrjäy-tyneitä lapsiperheitä ja mielenterveysongelmaisia on myös merkittävä määrä.

Tulevaisuuden näkymänä työntekijöitä ikääntyy ja eläköityy terveydenhuolto- ja sosiaalipalveluissa huomattava määrä muihin aloihin verrattuna, joten tämä tulee olemaan suuri haaste koulutukselle ja palvelujärjestelmän kehittymiselle. Tarve vanhustyötä tekevistä sosionomeista (AMK) tulee kasvamaan, toisaalta myös muihin asiakasryhmiin kohdistuvat sosiaali- ja terveyspalvelut tulevat tarvitsemaan sosionomien (AMK) osaamista ja työvoimaa. Näin ollen työ-markkinoilla vaaditaan riittävän ja ammattitaitoisen henkilöstön lisäksi yhä laa-jempaa osaamista sekä monipuolisempia palveluja tarpeiden lisääntyessä ja uusia haasteita kohdatessa. (Saari & Viinamäki 2010, 154–155.)

Ikärakenteen muutoksessa sosiaalialan koulutuksen haasteena voidaan näh-dä hoivan ja hoidon tarpeen lisääntyminen asiakaskunnassa. Palvelutarpeiden kasvamiseen voitaisiin tältä osalta vastata esimerkiksi lisäämällä vapaavalin-taisia terveyspuolen opintoja ja motivoimalla sosionomiopiskelijoita (AMK) suuntautumaan enemmän ikäihmisten parissa työskentelyyn. Toisaalta koulu-tuksessa tulee huomioida myös hyväkuntoiset ikäihmiset. Heidän tarpeisiin

tulevien sosionomien (AMK) tulee pystyä vastaamaan ennaltaehkäisevästi ylläpitämällä ikäihmisten toimintakykyä ja sosiaalisia voimavaroja. Näin myös ikäihmisten oma aktiivisuus sekä osallisuus säilyisivät mahdollisimman pitkään.

Palvelujärjestelmän supistumisesta ja määrärahojen leikkauksista johtuen kasvokkain tehtävän asiakastyön on arvioitu vähenevän. Uhkana on myös se, että sairauksien hoito medikalisoituu, jolloin oireita hoidetaan lääkkeillä mutta unohdetaan itse ihminen ja hänen sosiaaliset tarpeensa. Tähän tuleekin kiinnittää erityistä huomiota, sillä sosionomin (AMK) työhön kuuluu ihmisen sosiaalisuuden puolustaminen, ihmisen kohtaaminen ja osallisuuteen kannustaminen. Sosiaalialan vahvana suuntauksena tulevaisuudessa tulee edelleen olemaan ennakoiva ja ehkäisevä työ (Saari & Viinamäki 2010, 154–156). Sosionomin (AMK) työssä neuvonta ja palveluohjaus tulevat myös ottamaan yhä suuremman roolin sosiaalialan palvelujärjestelmän muuttuessa (Saari & Viinamäki 2010, 154–155).

Tulevaisuuden haasteisiin vastaamiseksi julkiset palvelut tarvitsevat tuekseen kolmannen sektorin palveluja voidakseen taata jokaiselle ihmiselle heidän tarvitsemansa palvelut (Rinne 2010, 129). Yksityiset sosiaalipalvelut lisäävät asiakkaiden valinnanvapautta ja monipuolistavat palvelutarjontaa varsinkin lasten, nuorten ja ikäihmisten palveluissa (Talentia 2009, 23). Koska sosionomit (AMK) tulevat jatkossa toimimaan yhä enemmän kolmannella sektorilla ja hyvinvointiyrittäjyys lisääntyy, voisi mielestämme koulutukseen sisällyttää enemmän järjestöosaamista ja yrittäjyysopintoja.

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

Jyväskylän ammattikorkeakoulu seuraa valmistumisvaiheen ja vuosi valmistumisesta -sijoittumisseurannallaan valmistuneiden sijoittumista työelämään. Halusimme kuitenkin tutkia aihetta enemmän ja kerätä lisää tietoa Jyväskylän ammattikorkeakoulun sosiaalialan koulutusohjelmasta valmistuneiden työllistymisestä. Yhdistimme opinnäytetyössämme määrällisen sekä laadullisen

tutkimuksen menetelmiä kerätäksemme vastavalmistuneiden sosionomien (AMK) omia ajatuksia ja kokemuksia koulutuksessa hankitun osaamisen ja työelämän osaamistarpeiden kohtaamisesta.

5.1 Tutkimuskysymykset

Opinnäytetyössämme tutkimme sosionomin (AMK) osaamista ja sijoittumista työelämään. Tarkoituksenamme on syventää tietoa siitä, miten sosionomien (AMK) osaaminen kohtaa työelämän haasteet. Tutkimuskysymyksemme ovat:

1. Vastaavatko työelämän vaatimukset koulutukselle asetetuilla ja kompetensseilla?
2. Millaisia työllistymisen esteitä valmistuneet ovat kohdanneet?
3. Miten työllistymistä voitaisiin koulutuksen aikana edistää tehokkaammin?

5.2 Tutkimusaineiston kerääminen

Tutkimuskohteeksi valitsimme sosiaalialan koulutusohjelman kaikista suuntautumisvaihtoehtoista vuonna 2010 ja keväällä 2011 valmistuneet sosionomit (AMK). Rajasimme tutkimuskohteemme viimeksi valmistuneisiin, sillä halusimme uusinta tietoa sosionomien (AMK) työllistymisestä. Valmistuneiden etu- ja sukunimet saimme kyselyn lähettämiseksi Jyväskylän ammattikorkeakoulun Hyvinvointiyksikön opintosihteeriltä. Vuonna 2010 ja keväällä 2011 valmistuneita oli yhteensä 77. Päädyimme nykyaikaiseen lähestymistapaan yrittää tavoittaa valmistuneet sosiaalisen median avulla, koska meillä ei ollut sähköpostiosoitteita eikä muita yhteystietoja käytettävissämme. Valmistuneista tavoitimme Facebookin avulla 45 henkilöä.

Keräsimme tutkimusaineiston Digium-kyselyllä, joka on Internetissä täytettävä sähköinen kyselylomake. Kyselylomakkeen etuna voidaan pitää sitä, että sitä hyödyntämällä voidaan hankkia laaja tutkimusaineisto (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 195). Kyselylomaketutkimus on myös tehokas vaihtoehto,

sillä sen avulla on nopeaa käsitellä aineisto. Kyselylomakkeen huonona puolelta pidetään yleisesti sitä, että vastaaja voi vastata kysymyksiin epärehellisesti ja pohtimatta asiaa perusteellisemmin (Kyselyyn perustuvan tutkimuksen suorittaminen 2007). Tässä tapauksessa kuitenkin ajattelimme, että kohdistet-
tuamme kyselyn sosionomeille (AMK), joilla on aiheesta omakohtaisia koke-
muksia ja halua vaikuttaa sosiaalialan koulutusohjelman kehittämiseen, sai-
simme heiltä kattavia vastauksia kysymyksiin. Kun vastaaja pääsee itse henki-
lökohtaisesti vastaamaan kyselylomakkeeseen, hänellä on niin paljon aikaa
vastata kysymyksiin kuin hän itse haluaa ja hän ehkä uskaltaa kertoa rehelli-
semmin oman näkökantansa kysytyihin kysymyksiin. Pidimme kyselylomaket-
tamme myös sellaisena, jossa ei kysytä liian arkaluontoisia kysymyksiä, joten
vastaajilla ei mielestämme olisi tarvetta vääristää omia mielipiteitään. Moti-
voimme vastavalmistuneita vastaamaan kyselylomakkeeseen saatekirjeellä,
joka on liitteenä 3. Kyselylomake on liitteenä 4.

Kyselylomake sisälsi sekä laadullisia avoimia että strukturoituja kysymyksiä. Strukturoidut kysymykset sisälsivät valmiit vastausvaihtoehdot ja avoimissa kysymyksissä vastaajat pystyivät vastaamaan oman näkökulmansa mukaisesti ilman rajoitteita. Halusimme kyselylomakkeeseemme myös avoimia kysy-
myksiä, joiden vastaukset voisivat tuoda uusia näkökulmia ja kehitysideoita
aiheeseen liittyen (Heikkilä 2004, 49–51). Facebookin kautta tavoittamillamme
45 henkilölle lähetimme linkin kyselyyn, ja vastausaikaa annoimme kaksi viik-
koa, jonka puolivälissä muistutimme heitä kyselyyn vastaamisesta. Näistä 45
henkilöstä 20 oli valmistunut sosiokulttuurisesta työstä, 21 varhaiskasvatuk-
sesta ja sosiaalipedagogisesta työstä ja 4 erityiskasvatus- ja vammaistyön
suuntautumisvaihtoehdosta. Kyselyyn vastasi yhteensä 23 henkilöä.

Kvantitatiivinen eli määrällinen tutkimus toteutui kyselylomakkeemme struktu-
roiduilla kysymyksillä siten, että niihin tulleet vastaukset antoivat meille nu-
meerista ja tarkkaa mitattavissa olevaa tietoa. Näiden tietojen avulla voitiin
tässä tapauksessa vertailla esimerkiksi eri suuntautumisvaihtoehdoista val-
mistuneiden sosionomien (AMK) työllistymistä valmistumisen jälkeen. Tietoja
voidaan myös määrällisen tutkimuksen tapaan vertailla aiempiin määrällisiin
tutkimuksiin ja seurata ajallista kehitystä. (Alkula, Pöntinen & Ylöstalo 2002,
21.)

Kyselylomakkeessamme haimme kvalitatiivista eli laadullista tietoa avoimilla kysymyksillä, joiden tavoitteena oli saada mahdollisimman paljon omakohtaisia ajatuksia sosionomin (AMK) työllistymisestä sekä osaamisen ja työn vaatimusten vastaavuudesta. Kvalitatiivisen tutkimuksen pyrkimyksenä pidetään yleisesti, että löydetään ja saadaan esille tosiasioita kokonaisvaltaisesti eikä niinkään varmentaa jo olemassa olevia tietoja. Tarvitsimme laadullisia kysymyksiä, koska kaikkea haluamaamme tietoa ei voinut mitata määrällisesti. (Hirsjärvi ym. 2009, 160–161.)

Yleisesti ottaen laadullisen tutkimuksen pehmeä tieto täydentää määrällisen tutkimuksen jäykkää tutkimusrakennetta, eikä niitä tarvitse nähdä toisiaan poissulkevinä (Tuomi & Sarajärvi 2009, 65). Opinnäytetyössämme syvensimme laadullisella tiedolla jo olemassa olevaa määrällistä tietoa sosionomin (AMK) työllistymisestä sekä osaamisen ja työn vaatimusten vastaavuudesta.

5.3 Aineiston analyysi

Aloitimme aineiston analyysin lukemalla aineistoa useaan kertaan läpi. Etsimme laadullisista vastauksista samankaltaisuuksia ja kokosimme niistä tutkimuskysymysten kannalta oleellimmat tiedot tutkimustuloksiksi. Esittelemme näitä tuloksia myös suorilla sitaateilla vastaajien avoimiin kysymyksiin esittämistä vastauksista, joista rakennamme tiivistä kokoavaa tulkintaa. Strukturoituihin kysymyksiin tulleiden vastausten analysointi tapahtui Digium-ohjelman avulla, jolla saimme suoraan kootut tulokset näistä kysymyksistä. Tulokset esittelimme opinnäytetyössämme prosentteina, kuvioina ja taulukkoina.

5.4 Tutkimuksen luotettavuuden arviointi

Käsitteet validiteetti ja reliabiliteetti kertovat tutkimuksen luotettavuudesta. Validiteetilla tarkoitetaan tutkimuksen pätevyyttä eli sen kykyä mitata sitä, mitä tutkimuksella haluttiinkin selvittää ja sitä, vastaavatko tulokset tutkimuskysymyksiin. Reliaabeliudella arvioidaan tutkimuksen toistettavuutta. Laadullisessa tutkimuksessa ei kuitenkaan pyritä yleistämään tuloksia, vaan tuloksia tulki-

taan huolellisesti ja totuudenmukaisesti. Vastauksista myös otetaan tarkat lainaukset luotettavuuden lisäämiseksi. (Hirsjärvi ym. 2009, 231 – 232.)

Tutkimuksen luotettavuuteen vaikutti vastausten määrä. Vuonna 2010 ja keväällä 2011 Jyväskylän ammattikorkeakoulusta valmistui 77 sosionomia (AMK). Vastaajien tavoittaminen pelkkien nimien avulla tuotti meille vaikeuksia, sillä meillä ei ollut mahdollisuuksia saada henkilötunnuksia. Näin ollen vaihtoehto etsiä yhteystietoja väestörekisterin kautta muodostui hankalaksi. Tämän takia vastaajien tavoittelu Facebookista osoittautui parhaaksi ja käytännöllisimmäksi vaihtoehdoksi. Valmistuneista tavoitimme 45, joista 23 vastasi kyselyymme. Tuloksiin on voinut vaikuttaa myös se, että emme saaneet yhtäkään vastausta erityiskasvatukseen ja vammaistyöhön suuntautuneilta. Tässä täytyy muistaa se, että erityiskasvatuksesta ja vammaistyöstä valmistuu vuosittain huomattavasti vähemmän sosionomeja (AMK) kuin muista suuntautumisvaihtoehdoista. Vuonna 2010 ja keväällä 2011 heitä oli vain 13, joista neljän yhteystiedot saimme selvitettyä Facebookin kautta.

Kyselylomaketta tehdessämme pohdimme, ymmärretäänkö kysymykset oikein, ovatko kysymyksemme liian johdattelevia ja vastataanko kysymyksiin huolellisesti. Vastauksista nousi esille asioita, jotka vastasivat tutkimuskysymyksiimme, joten kysymyslomakettamme voidaan pitää validina. Myös tutkimuksellinen ote työssämme lisäsi luotettavuutta, sillä etenimme tutkimusta tehdessämme johdonmukaisesti ja kirjasimme ylös kaiken, mitä olemme tutkimuksessa tehneet. Vastauksia analysoimme anonymisti, niin ettei ketään voi vastauksista tunnistaa.

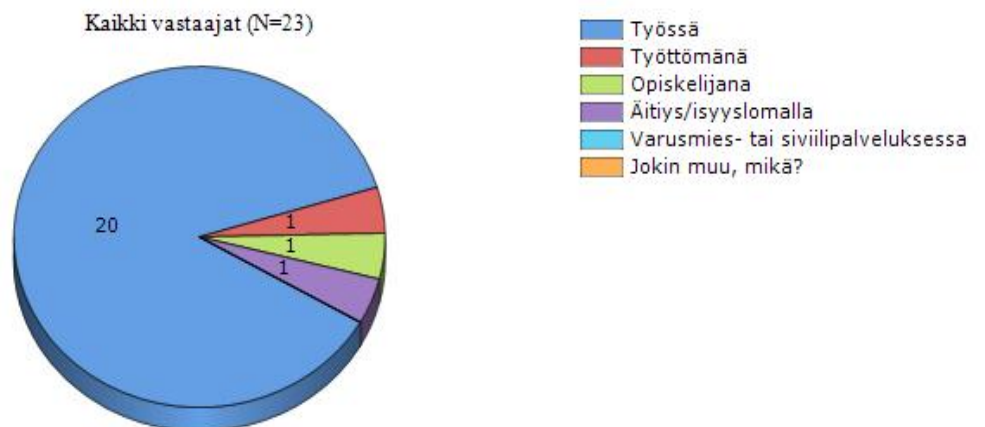
Tutkimustuloksia analysoidessa meidän tuli ottaa luotettavuuden lisäämiseksi huomioon etäisyyden säilyttäminen tutkimuskohteeseen niin etteivät omat mielipiteemme vaikuta tuloksiin liikaa (Eskola & Suoranta 2001, 210–211). Toisaalta hallitessamme tutkimuksemme aihealueen vastauksia oli helpompi ymmärtää, ja tämä lisäsi luotettavuutta.

5.5 Tutkimustulokset

5.5.1 Taustatiedot

Digium-kyselyymme vastasi yhteensä 23 henkilöä, joista 22 oli naisia ja yksi oli mies. Vastanneista 65 % oli valmistunut keväällä 2011 ja 35 % vuonna 2010. Erityiskasvatuksen ja vammaistyön suuntautumisvaihtoehdosta valmistuneilta ei tullut yhtään vastausta, kun taas sosiokulttuuriseen työhön suuntautuneilta vastauksia tuli 13 ja varhaiskasvatuksesta ja sosiaalipedagogisesta työstä 10 vastausta.

Valmistumisen jälkeen työttömänä vastaajista oli ollut kuusi alle yhden kuukauden ja seitsemän oli ollut työttömänä 1-3 kuukautta. Vastaajista 43 % ei ollut ollut työttömänä ollenkaan valmistumisen jälkeen.

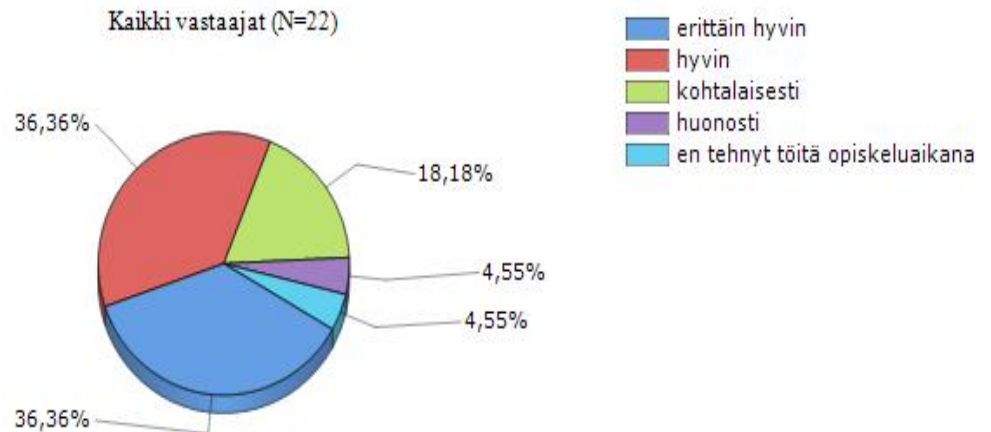

KUVIO 1. Kuvio vastaajien tämänhetkisestä työtilanteesta.

Kuten kuvioista 1 voidaan nähdä, kyselyyn vastanneista 20 oli vastaushetkellä työelämässä. Tämä kertoo siitä, kuinka hyvin työllistyminen on onnistunut koulutuksen jälkeen, vaikka kovin suoria johtopäätöksiä koko valmistuneiden joukkoon (77) ei voikaan tehdä.

Työssä olevista 18 oli sosionomikoulutusta (AMK) vastaavassa työssä ja 16 oli suuntautumisvaihtoehtoaan vastaavassa työssä. Sosionomikoulutusta

(AMK) vastaavassa työssä olevista 28 %:lla oli työnantajana yksityinen sektori, 11 %:lla kolmas sektori ja 61 %:lla julkinen sektori. Suurin osa vastaajista oli töissä ohjaajana tai lastentarhaopettajana. Kyselyn mukaan harjoittelu edesauttoi työllistymistä, sillä 78 % vastaajista oli saanut töitä harjoittelupaikastaan.

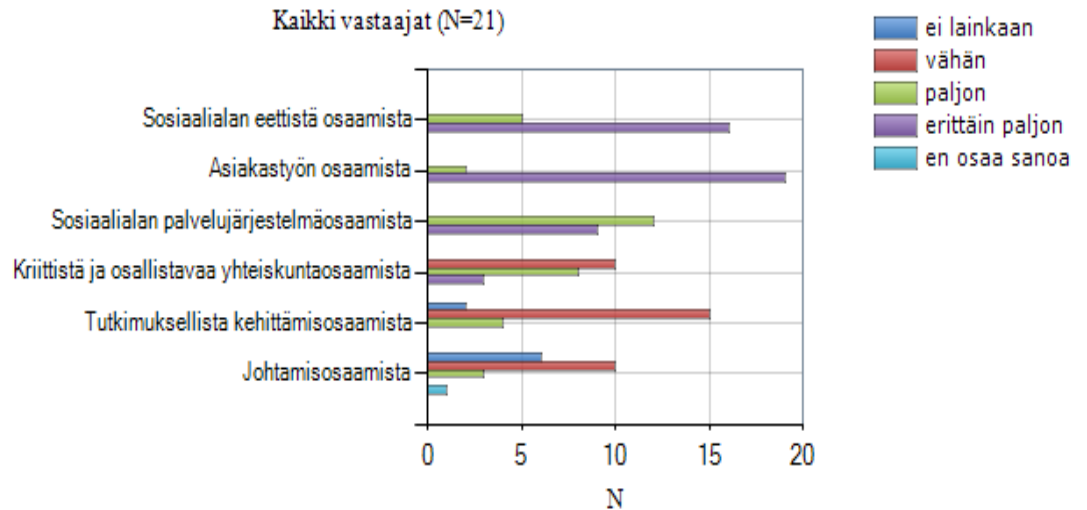

KUVIO 2. Opiskeluaikaisen sosiaalialan työnteon vaikutus työllistymiseen.

Kuviosta 2 näkee, miten opiskeluaikainen sosiaalialan työnteke edistää vastaajien mielestä työllistymistä. Suurin osa vastaajista näki, että opiskeluaikainen sosiaalialan työnteke edisti työllistymistä valmistumisen jälkeen erittäin hyvin tai hyvin.

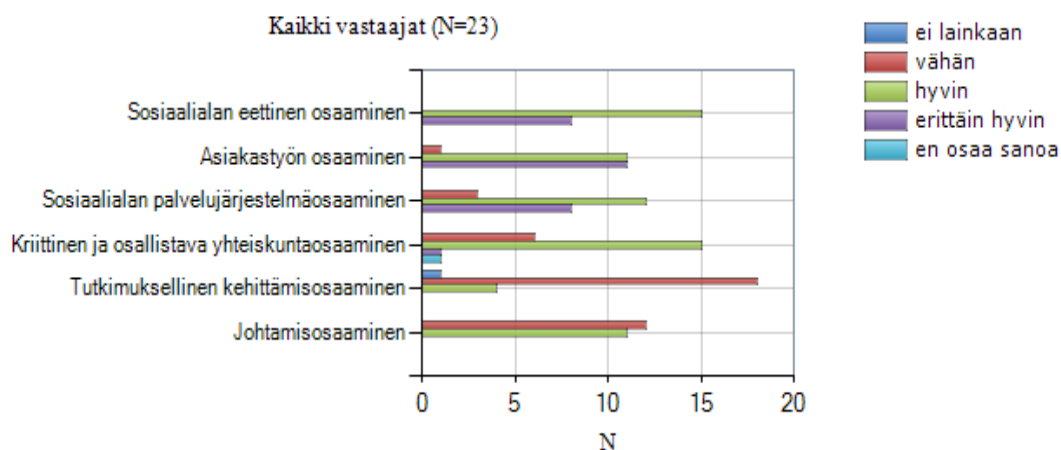
5.5.2 Vastaavatko työelämän vaatimukset koulutukselle asetettuja kompetensseja?

Selvitimme työelämän vaatimusten ja koulutukselle asetettujen kompetenssien vastaavuutta kysymyslomakkeellamme strukturoitujen ja avointen kysymysten muodossa. Seuraavaksi esitämme tästä aiheesta saadut tulokset.

TAULUKKO 1. Sosionomiopinnoille (AMK) laadittujen kompetenssien näkyminen koulutuksessa.

Taulukon 1 mukaan koulutuksessa sosionomiopinnoille (AMK) laadituista kompetensseista näkyvät sosiaalialan eettinen osaaminen, asiakastyön osaaminen ja sosiaalialan palvelujärjestelmäosaaminen hyvin tai erittäin hyvin. Vähiten koulutuksessa kompetensseista näkyy tutkimuksellinen ja kehittämisosaaminen. Kriittisen ja osallistavan yhteiskuntaosaamisen ja johtamisosaamisen vastauksissa näkyy eniten hajontaa.

TAULUKKO 2. Sosionomiopinnoille (AMK) laadittujen kompetenssien näkyminen työelämässä.

Taulukon 2 mukaan työelämässäkin sosionomiopinnoille (AMK) laadituista kompetensseista näkyvät sosiaalialan eettinen osaaminen, asiakastyön osaaminen ja sosiaalialan palvelujärjestelmäosaaminen hyvin tai erittäin hyvin. Vähiten työelämässä kompetensseista näkyy tutkimuksellinen ja kehittämisosaaminen. Kriittisen ja osallistavan yhteiskuntaosaamisen ja johtamisosaamisen vastauksissa näkyy eniten eriäviä mielipiteitä. Tulokset työelämässä näkyvistä kompetensseista ovat siis samansuuntaiset koulutuksessa näkyvien kompetenssien kanssa.

Myös laadullisista vastauksista tuli esille se, että työelämässä kompetensseista korostuivat eniten sosiaalialan eettinen osaaminen, asiakastyön osaaminen sekä sosiaalialan palvelujärjestelmäosaaminen. Eettistä osaamista pidetään kaiken perustana sosionomin (AMK) työssä, sillä työ on asiakaslähtöistä, ja siinä kohdataan eettisesti haastavia tilanteita koko ajan. Esimerkiksi sosiaalialan työssä voi kohdata ihmisiä, jotka ovat tehneet asioita, joita itse ei hyväksy, mutta siitä huolimatta asiakasta tulee kohdella niin, etteivät kyseiset teot vaikuta asiakkaan kohtaamiseen ja asiakastyöhön.

”Eettisiä asioita pohdin päivittäin itsekseni mm. asiakkaiden itsemääräämisoikeuteen liittyen. On tärkeä olla perillä asiakkaan oikeuksista ja pystyä palvelemaan asiakkaita hyvin...”

”Eettisen pohdinnan tulisi olla kaiken sosiaalialan työn taustalla, jotta työtä tehtäisiin eettisesti kestäväällä tavalla.”

Sosiaalialan työssä kohdataan asiakkaita erilaisissa tilanteissa, ja tässä sosionomi (AMK) tarvitsee asiakastyön osaamista. Asiakastyössä on kyettävä vastaamaan erilaisiin tarpeisiin sekä toiveisiin ja tehtävä laadukasta työtä asiakkaan parhaaksi.

”Sosionomin työ pitää pääsääntöisesti sisällään paljon asiakkaiden kanssa tehtävää työtä, joten sen osaaminen ja opetteleminen opiskeluaikana työharjoittelussa on mielestäni ehkä kaikkein tärkeintä.”

Sosiaalialan palvelujärjestelmän tunteminen nähdään tärkeänä sosionomin (AMK) työlle, jotta asiakkaille osataan kertoa erilaista palveluvaihtoehtoista ja heitä pystytään ohjaamaan palveluiden ja etuuksien piiriin tarpeen mukaan.

”Sosiaalialan palvelujärjestelmän tuntemisen avulla tuen perheitä saamaan oikeanlaista palvelua.”

Joidenkin vastaajien kohdalla nousi esille kriittinen ja osallistava yhteiskuntaosaaminen, joka työssä nähdään asiakkaan edun ja osallisuuden puolustamisena.

”Kriittinen ja osallistava yhteiskuntaosaaminen: sosiaalialan työntekijä joutuu ajamaan usein asiakkaidensa asiaa yhteiskunnassa, kun heidän omat voimansa eivät siihen riitä. Toisaalta myös sosiaaliala kaipaa puolustusta ja asioiden ajamista, joten oman työnsäkin ”puolustaminen” ja oman ammattikunnan olojen, palkkauksen jne. edistäminen vaatii ko. taitoja.”

”Kriittinen yhteiskuntaosaaminen näkyy siinä, että tuon esille mielipiteitäni suurista lapsiryhmistä, varhaiskasvatuksen saatavuudesta sekä työn organisoinnista siten, että se tuottaa lapsille laadukasta varhaiskasvatusta.”

Kompetensseista tutkimuksellista kehittämisosaamista sekä johtamisosaamista ei vastaajien työssä juurikaan näy.

”Perustyössä tutkimuksellinen kehittämisosaaminen saattaa jäädä vähemmälle, mutta työpaikasta riippuen voi olla mahdollista myös osallistua oman työnsä ja työmenetelmien kehittämiseen jne.”

”Johtamisosaaminen ei ehkä itsessään näy työssäni, mutta toisaalta moni työ on vaatinut organisointi- ja järjestelytaitoja, esiintymistä jne.”

”Johtamisosaaminen näkyy työssäni lähinnä sitä kautta, miten johtaja työskentelee.”

5.5.3 Millaisia työllistymisen esteitä valmistuneet ovat kohdanneet?

Sosionomin (AMK) työllistymisen esteet nähtiin jakautuvan henkilökohtaisiin ja yhteiskunnallisiin esteisiin. Yhteiskunnallisina esteinä nähtiin olevan hakijoiden runsas määrä avoimina oleviin työpaikkoihin, huono työtilanne Keski-Suomessa sosiaali- ja terveysalalla, pätkätyökulttuuri, tuntematon koulutus, tiukka suuntautuminen, yhteiskunnan rahanpula ja määrärahojen puute ja esiopetuspattevyuden puuttuminen. Henkilökohtaisina esteinä tuli esille riittämättömän verkostoituminen työelämään opiskeluaikana, työkokemuksen puute, sekä muuttohaluttomuus pääkaupunkiseudulle, jossa työllistyminen on helpompaa.

”Toisaalta sirpaleinen ammatti-identiteetti; sosionomi osaa paljon kaikenlaista, eikä täysin selkeää ammatin kuvaa ole olemassa (vrt. esim. lääkäri tai poliisi). Koen että omat henkilökohtaiset intressit ja osaaminen ovat keskeisessä asemassa työllistymisessä. Jo opiskeluaikana on löydettävä taho/alue missä työskennellä jotta voi kehittää ammattitaitoaan sinne suuntaan.”

”Lastensuojelun puolelta koen esteenä työkokemuksen puutteen. Toisaalta ongelma ei luultavasti olisi niin haastava, jos olisin valmis muuttamaan pois Jyväskylästä. Jyväskylän työllisyystilanne

lastensuojelun puolella on vaikea, sillä päteviä työntekijöitä on hyvin tarjolla.”

”Tuntematon koulutus, ei valmista asiantuntijaksi vaan osaa monenlaista vähän. Olisiko helpompi työllistyä jos osaamisalue eli suuntautuminen olisi kapeampi?”

”Töitä ei ole tarjolla paljon. Lähihoitajia palkataan ohjaajien töihin paljon mielummin.”

Edellä olevissa vastauksissa kiinnittää huomiota toisaalta vahva opintojen suuntaaminen tiettyyn asiakasryhmään, jonka jotkut arvelevat lisäävän työmahdollisuuksia, ja toisaalta koulutuksessa hankittu laaja-alainen osaaminen. Tämä herättää kaksi kysymystä: toisaalta tarvitaankin laaja-alaisia ja joustavia osaajia, jollaisia sosionomit (AMK) näyttävät myös vastausten perusteella olevan, toisaalta tarvitaan erityisosaamista ja sen tunnustamista. Näiden yhdistäminen sosionomi (AMK) koulutuksessa tavalla, johon yhdessä edellä siteeratussa vastauksessa viitataan, on koulutuksen kehittämisen haaste, mikä tuodaan myös seuraavassa kappaleessa esille.

5.5.4 Miten työllistymistä voitaisiin koulutuksen aikana edistää tehokkaammin?

Tuloksia tarkastellessamme työllistymisnäkökulmasta nousi esille varsinkin suuntautumisvaihtoehtojen ja harjoittelujen merkitys koulutuksessa. Seuraavana esitämme tulokset, joissa vastaajat tuovat esille ajatuksia työllistymistä edistävästä asioista koulutuksen aikana. Vastaajat esittivät tässä yhteydessä myös ideoita sosiaalialan koulutusohjelman kehittämiseksi.

Sosiaalialan monipuolinen asiakaskunta vaatii laajaa osaamista, ja näihin osaamishaasteisiin ammattikorkeakoulu pyrkii vastaamaan kouluttamalla eri asiakasryhmien kanssa työskenteleviä sosiaalialan ammattilaisia. Kyselylomakkeeseemme vastaajilla oli mahdollisuus koulutuksen aikana suuntautua johonkin kolmesta eri suuntautumisvaihtoehdosta. Näistä suuntautumisvaihtoehdoista vastaajat olivat sitä mieltä, että sosiaalialan koulutusohjelman laa-

ja-alaisuuden vuoksi suuntautuminen selkeytti opintoja. Ilman suuntautumisvaihtoehtoja opinnot olisivat olleet liian pintapuolisia, eikä opinnoilla ehkä olisi ollut selvää painopistealuetta.

”Suuntautuminen sosiaalialan koulutusohjelmassa on mielestäni välttämätöntä. Sosiaaliala on niin äärimmäisen laaja kokonaisuus, että ilman suuntautumista koko koulutusohjelmassa ei olisi mitään järkeä. Suuntautumisesta huolimatta hallittavat asiakokonaisuudet ovat hyvin laajoja ja työelämään astuessa tuntuikin, että melko keltanokkana saa lähteä työuralle.”

”Koen hyväksi suuntautumisvaihtoehdot, sillä ne mahdollistavat tiedon kohdentamisen juuri oikeaan aihealueeseen, en lähtisi suuntautumisia kokonaan poistamaan.”

Osa sosiokulttuurisen työn sekä varhaiskasvatuksen ja sosiaalipedagogisen työn suuntautuneista olisi halunnut valita opintoihinsa kursseja erityiskasvatuksen ja vammaistyön puolelta, mikä kurssien päällekkäisyyksien vuoksi ei ollut mahdollista. Suuntautuminen koettiin siis hyödyllisyyden lisäksi myös jollakin tapaa rajoittavaksi, sillä kursseja oli vaikea valita toisista suuntautumisvaihtoehdoista. Yhdessä vastauksessa tuotiin ilmi myös ajatus siitä, että uutena opiskelijana ei vielä ehkä tunne sosiaalialaa, eikä osaa valita tiettyä suuntaa opinnoilleen. Tällöin suuntautumisvaihtoehto rajaisi opintoja liikaa.

”Koin suuntautumisen hyväksi. Vaikkakin muiden suuntautumisvaihtoehtojen puolella oli monia mielenkiintoisia kursseja, joita ei lukujärjestysten päällekkäisyyden vuoksi ollut mahdollista valita. Lastensuojelutyössä tarvitsisi päivittäin mielenterveysosaamista, jota mielestäni varhaiskasvatuksen suuntautumisvaihtoehdossa ei ollut tarpeeksi.”

”Jos on kyseessä nuori opiskelija, joka ei vielä tunne sosiaalialaa, suuntautumisvaihtoehdot voivat rajoittaa liikaa.”

Yhtenä suurena työllistymisen edistäjänä nähtiin koulutuksen harjoittelut. Harjoittelujen myötä opiskelija saa laajemman tietoperustan sosiaalialan palvelurakenteesta ja työkentästä ja se voi avata myös ovia työelämään. Jotta harjoitteleista saisi työelämässä tarvittavaa osaamista enemmän, tulisi niitä vastaajien mukaan kehittää. Koulutuksen aikana tulisi olla mahdollisuus opiskella enemmän käytännönläheistä teoriatietoa, jolloin harjoittelussa olisi helpompi päästä käytännön työhön kiinni.

Koulutuksen tulisi tiivistää yhteistyötä harjoittelupaikkojen kanssa, jotta opiskelija pääsisi tekemään ja harjoittelemaan sosionomille (AMK) kuuluvia työtehtäviä. Näin sekä työelämä että opiskelija saisivat todellisen kuvan sosionomin (AMK) työstä. Tämä antaisi opiskelijalle paremmat työllistymismahdollisuudet jatkossa. Tärkeänä seikkana vastauksista nousi esille myös se, että jo harjoittelupaikkoja valitessa tulisi opiskelijoille kertoa enemmän harjoittelupaikkojen työllistymismahdollisuuksista. Harjoittelujaksot nähtiin liian lyhyinä, mutta toisaalta harjoittelujen määrää ei kuitenkaan haluttaisi karsia. Vastaajat pitivät harjoittelutehtäviä liian vaativina ja aikaa vievinä harjoittelujakson pituuteen nähden.

”Painopisteen korostaminen mieluummin käytännön työhön kuin harjoitteluraporttien kirjoittamiseen.”

”Harjoittelujaksojen tavoitteet voisivat olla mielestäni osittain realistisempia, helpommin saavutettavissa olevia, konkreetteja asioita. Turhan hienot sanahelinät voisi jättää pois.”

”Toisen hallinnon harjoittelun voisi muuttaa valinnaiseksi eli voisi käydä joko yhden hallen ja yhden ”tavallisen” tai kaksi hallea. Näin ne, jotka mielivät lähiesimiehiksi, voisivat sen valita.”

Työllistymisnäkökulmasta katsoen sosionomikoulutuksen (AMK) kehittämiseen liittyvät vastaukset sisälsivät ideoita lähinnä opetukseen ja kurssien sisältöön liittyen. Monissa vastauksissa nousi esille opetuksen käytännönläheisyyden lisääminen työelämästä tulleiden luennoitsijoiden ja tutustumiskäyntien

avulla. Myös opinto-ohjausta, käytännön harjoittelua sekä yhteistyötä työelämän kanssa toivottiin vastauksissa lisää.

”Opiskeluaikana tulisi puhua enemmän työelämästä ja sekä suunnata opiskelijoita vahvemmin valmistumisen jälkeiseen aikaan. Opinto-ohjausta tulisi kehittää, HOPSit tulisi laatia yksilökohtaisiksi ja niitä tulisi vuosittain tai jopa puolivuositain päivittää. Erilaiset kehityskeskustelut opon/tutorin kanssa olisivat tärkeitä. Erilaisilla tukitoimilla voitaisiin edesauttaa oikeantyyppisen opiskelun toteutumisen. Opiskelijalla ei välttämättä ole yhtä paljon tietoa sosionomin työllistymisestä sekä työpaikoista. Jotkut voivat tarvita enemmän tukea näissä asioissa.”

Itse opetukseen kaivattiin päivitystä varsinkin opetusmateriaalien ja opetustapojen osalta. Opetuksesta haluttiin myös karsia kurssien asiakokonaisuuksien päällekkäisyyksiä ja lisätä opettajien tietoisuutta siitä, mitä muilla opintojaksoilla opetetaan. Vastaajat toivoivat enemmän valinnanvapautta kurssien erilaisiin suoritustapoihin, kuten etä-, lähi-, verkko- ja tenttimisvaihtoehtoja. Toisaalta toivottiin myös lisää kontaktitunteja ja vähemmän verkossa tapahtuvaa opetusta, sillä vastaajien mielestä mikään ei korvaa kasvatusten tapahtuvaa vuorovaikutusta. Vastauksissa kyseenalaistettiin hallinnon opintojen ja harjoittelujen tarvetta, sillä lyhyt kokonaisuus ei mahdollista asian sisäistämistä.

”Opinnoissa oli mielestäni todella paljon turhaa. Tämän turhan tilalla olisi voinut opiskella vaikka jotain hyödyllistä. Koulutuksemme aikana kursseilla oli myös todella paljon päällekkäisyyksiä, samoja asioita turhautti käydä läpi useaan otteeseen.”

”Toivoisin myös, että opetuksen kautta saisi enemmän suoria välineitä työelämään, tästä hyvänä esimerkkinä oli mm. ilmaisutaidon kurssit.”

”Mielestäni johtamisen kurssit ja opinnot voisi sijoittaa valinnaisiin opintoihin. Opintojen loppuvaiheilla tullut tiivis kokonaisuus ja 4 viikon harjoittelu eivät juurikaan aukaisseet aihetta ja olisin mie-

luummin käyttänyt nekin opinnot johonkin, josta olisin kokenut olevan itselleni enemmän hyötyä.”

Yleisesti kaikkiin avoimiin kysymyksiin tulleista vastauksista nousi esille mielenterveys- ja päihdetyön sekä sosiaalilainsäädännön ja palvelujärjestelmän teoriaopetuksen vähäisyys suuntautumisvaihtoehdoista riippumatta. Vastaajat painottivat sitä, että tällaiselle osaamiselle on suuri tarve jokaisessa asiakasryhmässä.

”Palvelujärjestelmän ja sosiaalilainsäädännön osaamiseen pitäisi panostaa.”

”Lastensuojelutyössä tarvitsisi päivittäin mielenterveysosaamista, jota mielestäni varhaiskasvatuksen suuntautumisvaihtoehdossa ei ollut tarpeeksi.”

6 POHDINTAA

Näin oman valmistumisen lähestyessä meitä kiinnosti tietää vastavalmistuneiden sosionomien (AMK) työtilanteesta. Meitä kiinnosti myös tietää mielipiteistä liittyen sosionomikoulutukseen (AMK), sosionomien (AMK) työttömyystilanteesta, harjoittelujen vaikutuksesta työllistymiseen sekä siihen, onko vastaaja omaa suuntautumisvaihtoehtoa vastaavassa työssä. Aihetta oli vaikea rajata, sillä siitä olisi löytynyt niin paljon mielenkiintoista tutkittavaa. Lopulta rajasimme tutkimustamme sosiaalialan koulutusohjelman tarpeiden mukaiseksi, ja sen perusteella laadimme tutkimuskysymykset.

Opinnäytetyötä oli mukava tehdä, sillä aiheeseen liittyvät aiemmat tutkimustulokset sekä haastattelemamme työvoimaneuvoja ja tiedottaja loivat positiivista kuvaa sosionomista (AMK) monipuolisena osaajana, jolle työllistyminen on helppoa omasta aktiivisuudesta riippuen. Oli myös hienoa, että kyselylomakkeeseen vastaajat olivat käyttäneet vastaamiseen aikaa ja toivat vastauksiinsa esille runsaasti mielipiteitään aiheisiin liittyen.

Alussa tuntui, ettei sosionomien (AMK) työllistymisestä ole tehty paljoakaan tutkimuksia. Kuitenkin opinnäytetyön edetessä huomasimme aiheesta löytyvän tutkimuksia ja useita opinnäytetöitä, joita pystyimme käyttämään tietopöytäkirjastana opinnäytetyössämme.

Haasteelliselta opinnäytetyötä tehdessä tuntui laadullisen ja määrällisen tutkimustiedon yhdistäminen, sillä laadullisten vastausten tulkitseminen tuntui hankalalta tutkimuksen luotettavuuden säilyttämisen kannalta. Toisaalta tutkimustapojen tietynlainen yhdistäminen toi kattavampaa tietoa tutkittavasta aiheesta.

Opinnäytetyössämme esille tulleet tulokset ovat samansuuntaiset aiempien samasta aiheesta tehtyjen tutkimusten tulosten kanssa, jotka ovat osoittaneet sosionomin (AMK) työllistyvän tutkintoa vastaavaan työhön hyvin. Opinnäytetyömme tuo ideoita Jyväskylän ammattikorkeakoulun sosiaalialan koulutusohjelman kehittämiseksi enemmän työllistymistä edistäväksi. Tämän vuoksi tutkimme sosionomien (AMK) näkemyksiä omasta osaamisestaan ja työllistymisestäään. Tutkimustuloksista nousi kehitysideoita tutkinnon rakenteeseen, sisältöön ja itse opetukseen liittyen Jyväskylän ammattikorkeakoulun sosiaalialan koulutusohjelmassa.

Kyselylomakkeessamme kysyimme vastavalmistuneilta, miten kompetenssit (pätevyudet) näkyivät koulutusohjelmassa ja mitä mieltä he olivat koulutuksessa hankittujen pätevyyksien toteutumisesta työelämässä. Näihin pätevyyksiin liittyvien kysymysten avulla pystyimme tutkimaan työelämän haasteiden ja koulutuksesta hankitun osaamisen vastaavuutta. Kuten voi olettaakin, sosiaalialan työssä pätevyyksistä eniten näkyviä ovat sosiaalialan eettinen osaaminen, asiakastyön osaaminen sekä sosiaalialan palvelurakenteosaaminen, jotka ovat mielestämme sosionomin (AMK) ydintyötä. Vastaajien mukaan nämä myös näkyivät parhaiten koulutuksen aikana. Toisaalta palvelujärjestelmä on kuitenkin niin suuri kokonaisuus, että vastaajat toivoivat sen opetusta vielä lisää koulutukseen, sillä sosionomin (AMK) työssä palvelukokonaisuuksien hallinta ja palveluohjaus on suuressa roolissa.

Pätevyksistä tutkimuksellinen kehittämisosaaminen, kriittinen ja osallistava yhteiskuntaosaaminen sekä johtamisosaaminen näkyivät niin koulutusohjelmassa kuin työelämässäkin vähiten, jonka ajattelemme johtuvan siitä, että termejä on hankala hahmottaa käytännön tasolla. Näemme myös, että vasta valmistuneina heillä ei vielä ole paljoa työkokemusta, tai työelämässä he ovat pääosin tehneet vain sosionomin (AMK) ydintyötä. Vähäisen työkokemuksen vuoksi vastaajat eivät ehkä ole vielä valmiitakaan tekemään esimerkiksi esimiestyötä. Täytyy kuitenkin huomioida, että jokainen vastaaja ymmärsi ja näki pätevyudet eri tavoin käytännön tasolla.

Ennen tutkimuksen tekemistä olimme sitä mieltä, että työllistymisen esteenä on työnantajien tietämättömyys sosionomin (AMK) paikasta työelämässä, sosionomin (AMK) työpaikkojen vähäisyys Keski-Suomessa sekä määräaikaiset työsuhteet. Nämä esteet nousivat esille myös vastaajien keskuudesta. Lisäksi vastauksista nousi työttömyyden esteiksi myös tiukka suuntautuminen, yhteiskunnan rahanpula ja määrärahan puute sekä esiopetuspätevyyden puuttuminen. Työllistymisen kannalta olisi kannattavaa hankkia lastentarhanopettajan pätevyys, sillä kuten työvoimaneuvojakin toi esille, heille riittäisi töitä hyvin myös tulevaisuudessa. Nykyaikaan kuuluvat määräaikaiset työsuhteet melkein joka alalla, joten työsuhteiden väleillä työttömyyspätkiä voi olla. Tämä näkyy myös sosionomin (AMK) työllisyystilastoissa suurempana työttömien määränä todelliseen tilanteeseen verrattuna.

Niin opinnäytetyömme kuin tietoperustammekin perusteella mielenterveys- ja päihdeongelmat ovat yleistyneet, joten tällaista osaamista tarvitaan yhä enemmän työelämässä. Mielenterveys- ja päihdetyön opintoja olisi tärkeää painottaa sosionomiopinnoissa (AMK), sillä niitä tarvitaan jokaisen asiakasryhmän kanssa työskennellessä. Vastaajilta myös nousi esille kuinka tarpeellista sosiaalialan työssä on sosiaalilainsäädännön hallitseminen. He kokevat tarvitsevansa sitä työssään paljon enemmän kuin mitä koulutuksessa on mahdollista hankkia.

Sosionomikoulutuksessa (AMK) voisi mielestämme ottaa huomioon jo ensimmäisenä vuotena työllistymisnäkökulman entistä selvemmin, jotta opiskelijat voivat luoda sellaisen opintopolun, joka mahdollistaisi työllistymisen varmem-

min. Vastaajat toivat esille, että suuntautumisvaihtoehtojen puuttumisesta olisi seurannut sirpaleisemmat opinnot, jolloin hankittu osaaminen olisi ollut liian laajaa eikä varsinaista asiantuntijuutta tiettyyn painopisteeseen olisi ollut. Jatkossa Jyväskylän ammattikorkeakoulun sosiaalialan koulutuksessa ei enää ole varsinaisia suuntautumisvaihtoehtoja, vaan opiskelijan tulee itse löytää oma opintopolkunsaa. Tämän vuoksi mielestämme opinto-ohjaukseen tulisi kiinnittää paljon enemmän huomiota, jotta opiskelija osaisi jollain tapaa painottaa opintojaan.

Harjoittelu nähtiin merkittävänä työllistymistä edistävänä tekijänä. Harjoittelussa sosionomi (AMK) tuo osaamisensa työyhteisön tietoon ja sosionomi (AMK) voi tällä osaamisella ja omalla persoonallaan tehdä vaikutuksen työnantajaan ja edistää työllistymistä jatkossa entiseen harjoittelupaikkaansa. Maarit Viro-lainen (2006) on käsitellyt harjoittelujen kehittämistä tutkimuksessaan ”Osaamista rakentamassa. Ammattikorkeakoulut harjoittelujen ja työelämäyhteistyön kehittäjinä.”, jossa hän korostaa käytännön ja teorian yhdistämistä sekä ohjauksen lisäämistä. Yhteistyötä ammattikorkeakoulun ja harjoittelupaikan välillä tulisikin tiivistää, jotta sosionomi (AMK) voisi entistä paremmin toteuttaa omaa osaamistaan harjoittelupaikassa ja työllistyä valmistumisen jälkeen helpommin.

Mielestämme tästä aiheesta voisi tehdä opinnäytetöitä jatkossakin vastavalmistuneille, ja vertailla, kuinka sosionomin (AMK) tunnettavuus ja osaaminen muuttuvat vuosien varrella. Mielenkiintoista olisi myös selvittää jatkotutkimuksena niiden sosionomien (AMK) työllistymistä, joilla ei enää ole ollut suuntautumisvaihtoehtoja. Työstämme nousi esille mahdolliseksi jatkotutkimuskohdeeksi myös sosiaalityöntekijän ja sosionomin (AMK) eroavaisuudet tehtävära-kennesuosituksen mukaan ja toisaalta myös heidän ajatukset toistensa työnkuvista ja yhteistyöstä.

LÄHTEET

Alkula, T., Pöntinen, S., Ylöstalo, P. 2002. Sosiaalitutkimuksen kvantitatiiviset menetelmät. 1.-4. p. Helsinki: WSOY.

Ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneiden yleiset kompetenssit 2006. Viitattu 14.10.2011.

<http://www.ncp.fi/ects/materiaali/Yleiset%20kompetenssit%20tutkintotasoittain%2019042006.pdf>

Ammattinetti, sosiaaliohjaaja, 2008. Viitattu 10.5.2011.

Http://www.ammattinetti.fi/web/guest/ammattit?p_p_id=akysearchammatti_INSTANCE_g0j8&p_p_action=1&p_p_state=normal&p_p_mode=view&p_p_col_id=column-2&p_p_col_count=1&akysearchammatti_INSTANCE_g0j8_command=browse&akysearchammatti_INSTANCE_g0j8_searchType=idSearch&akysearchammatti_INSTANCE_g0j8_detailView=true&akysearchammatti_INSTANCE_g0j8_alVisible=true&akysearchammatti_INSTANCE_g0j8_indexId=15&akysearchammatti_INSTANCE_g0j8_alId=12&akysearchammatti_INSTANCE_g0j8_subAlId=12.

Digium Enterprise, n.d. www.digium.fi.

Erityiskasvatuksen ja vammaistyön suuntautumisvaihtoehto 2008. Perehdytysmoniste.

Hartikainen, L. 2011. Työvoimaneuvoja. Jyväskylän työ- ja elinkeinotoimisto. Haastattelu 20.9.2011.

Heikkilä, T. 2004. Tilastollinen tutkimus. 5. uud. p. Helsinki: Edita Prima Oy.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15. uud. p. Helsinki: Tammi.

Jyväskylän ammattikorkeakoulun ammattikorkeakoulututkintoon johtavien koulutusohjelmien opetussuunnitelmien perusteet 2011-2012. 2010. Viitattu 14.10.2011.

http://www.jamk.fi/download/28281 OPS_perusteet_2011_15112010_FI.pdf

Kaljonen, P. 2008. Rinnalla kulkien asiakkaan asialla – sosiaaliohjaus sosiaalitoimiston aikuistyössä. Teoksessa 14 puheenvuoroa sosionomien (AMK) asemasta Suomen hyvinvointiasiantuntijajärjestelmässä. Toim. L. Viinamäki. Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun julkaisuja sarja A: raportteja ja tutkimuksia 2/2008, 53.

Kuosmanen, V. & Viinamäki, L. 2010. Kootut teesit ”sosiaalisen” puolustamiseksi. Teoksessa Sosionomin ammatti ja työ 2010-2025. Havaintoja ja päätelmiä sosionomien (AMK & ylempi AMK) profiilista Suomen hyvinvointiasian-

tuntijjärjestelmässä. Toim. L. Viinamäki. Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun julkaisuja sarja A: raportteja ja tutkimuksia 3/2010, 242-243.

Kyselyyn perustuvan tutkimuksen suorittaminen. 2007. Ylemmän AMK-tutkinnon metodifoorumi. Virtuaali ammattikorkeakoulu. Viitattu 8.11.2011. www.amk.fi/opintojaksot/0709019/1193463890749/1193464131489/1194289345955/1194290010211.html

L 29.4.2005/272. Laki sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista. Valtion säädöstietopankki. Viitattu 5.10.2011. www.finlex.fi, ajantasainen lainsäädäntö.

L 9.5.2003/351. Ammattikorkeakoululaki. Valtion säädöstietopankki. Viitattu 2.10.2011. www.finlex.fi, ajantasainen lainsäädäntö.

Laine, A., Ruishalme, O., Salervo, P., Sivén, T. & Välimäki, P. 2002. Opi ja ohjaa sosiaali- ja terveysalalla. Helsinki: WSOY.

Mäkinen, P., Raatikainen, E., Rahikka, A. & Saarnio, T. 2009. Ammattina sosionomi. Helsinki: WSOYpro.

Niemi, L. 2008. Sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksen vakiintuminen. Teoksessa 14 puheenvuoroa sosionomien (AMK) asemasta Suomen hyvinvointiasiantuntijajärjestelmässä. Toim. L. Viinamäki. Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun julkaisuja sarja A: raportteja ja tutkimuksia 2/2008, 10-32.

Niskanen, E. & Papp I. 2004. Maakunnan tyttäret opintiellä. Hyvinvointialan koulutusta 50 vuotta Keski-Suomessa. Jyväskylän ammattikorkeakoulu ja Jyväskylän ammattiopisto.

Nurme, K. & Räisänen, E. 2011. Koonti Talentian Urapolku-selvityksistä. Sähköpostiviesti 4.10.2011. Vastaanottaja M-K. Harjula.

Opala. Ammattikorkeakoulujen opiskelijapalautejärjestelmä, 2010. Viitattu 20.9.2011. [Http://opala.pkamk.fi/OpalaPublicReport/pdf.do?t=1316511593775](http://opala.pkamk.fi/OpalaPublicReport/pdf.do?t=1316511593775).

OPALA. 2010. Luettu Optimasta 29.9.2011. <https://optima.jamk.fi/>.

Opetussuunnitelma. 2008. Sosiaalialan koulutusohjelma. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Viitattu 27.10.2011. http://www.jamk.fi/download/18839_SSO_Sosiaalialan_koulutusohjelma_ops2009_20081117.pdf

Panhelainen, M. 2007. Ammattikorkeakoulut Suomeen. Teoksessa Kokeilu, kehitystyötä, tuloksia. Jyväskylän ammattikorkeakoulun alkuvaiheen tarina. Toim. M. Panhelainen. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 81. 16

Papp, I. 2007. Sosiaali- ja terveysalan polku ammattikorkeakouluun. Teoksessa kokeilua, kehitystyötä, tuloksia. Jyväskylän ammattikorkeakoulun alkuvaiheen tarina. Toim. M. Panhelainen. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja. 72-79

Parkkola, A. 2011. Tiedottaja. Jyväskylän työ- ja elinkeinotoimisto. Haastattelu 20.9.2011.

Rahkonen, M. 2011. Ajatuksia ja kokemuksia sosionomin (AMK) työstä ja osaamisesta. Opinnäytetyö. Seinäjoen ammattikorkeakoulu, sosiaali- ja terveysalan yksikkö, sosiaalialan koulutusohjelma. Viitattu 7.5.2011.
https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/25983/rahkonen_maria.pdf?sequence=1.

Rouhiainen-Valo, T., Rantanen, T., Hovi-Pulsa, R., & Tietäväinen, S. 2010. Kompetenssit sosionomien (AMK ja ylempi AMK) ydinosaamisen avaajina. Teoksessa Sosionomin ammatti ja työ 2010–2025. Havaintoja ja päätelmiä sosionomien (AMK ja ylempi AMK) profiilista Suomen hyvinvointiasiantuntijajärjestelmässä. Toim. L. Viinamäki. Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun julkaisu sarja A: Raportteja ja tutkimuksia 3/2010, 15–26.

Saari, E. & Viinamäki, L. 2010. Ennakointeja sosionomien (AMK & ylempi AMK) paikasta tulevaisuuden hyvinvointipalvelujärjestelmän ammattilaisina. Teoksessa Sosionomin ammatti ja työ 2010-2025. Havaintoja ja päätelmiä sosionomien (AMK ja ylempi AMK) profiilista Suomen hyvinvointiasiantuntijajärjestelmässä. Toim. L. Viinamäki. Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun julkaisu sarja A: Raportteja ja tutkimuksia 3/2010, 150-199.

Santala, J. 2008. Sosiaalityö sosionomien (AMK) kodiksi – sosionomien (AMK) ja sosiaalityöntekijöiden välisestä työnjaosta kunnallisessa sosiaalityössä. Teoksessa 14 puheenvuoroa sosionomien (AMK) asemasta Suomen hyvinvointiasiantuntijajärjestelmässä. Toim. L. Viinamäki. Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun julkaisu sarja A: raportteja ja tutkimuksia 2/2008, 79.

Sosiaalialan ammattikorkeakouluverkosto, 2010. Sosionomi (AMK)-tutkinnon kompetenssit. Viitattu 7.5.2011. [Http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/sosiaalialanamkverkosto/sosiaaliala_ammattikorkeakouluissa/sosionomi_a_mk_tutkinto/](http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/sosiaalialanamkverkosto/sosiaaliala_ammattikorkeakouluissa/sosionomi_a_mk_tutkinto/).

Sosiaalialan koulutusohjelma, 2011. Viitattu 7.5.2011.
[Http://www.jamk.fi/koulutus/tutkinnot/nuoret/sosiaalijaterveysala/sosiaaliala](http://www.jamk.fi/koulutus/tutkinnot/nuoret/sosiaalijaterveysala/sosiaaliala).

Sosiokulttuurisen työn perehdyttämismoniste, 2008.

Sosiaalialan koulutusohjelman perehdyttämismoniste, n.d.

Sosiaalihuollon tehtävärakennesuositukset. Toim. P. Sarvimäki & A. Siltaniemi. Teoksessa Sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön tehtävärakennesuositus 2007. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisu 2007:14. Viitattu 14.10.2011.
http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=28707&name=DLFE-3685.pdf&title=Sosiaalihuollon_ammattillisen_henkiloston_tehtavarakennesuositus_fi.pdf 21–29.

Stenström M-L., Laine, K. & Valkonen S. 2005. Ammattikorkeakoulut väylänä työelämään. Hallinnon ja kaupan, tekniikan ja liikenteen sekä sosiaali- ja ter-

veysaloilta valmistuneiden työelämään sijoittuminen ja työelämätaidot. Koulutuksen tutkimuslaitos. Jyväskylän yliopisto: Tutkimusselosteita 21.

Talentia ry. 2007. Sosiaalialan koulutukset ja kelpoisuudet. Esite. Viitattu 4.5.2011. http://www.talentia.fi/files/3395_kelpo_07.pdf.

Talentia ry. 2009. Työelämään! Opas työuraa sosiaalialalla aloittavalle.

Tolonen, M. 2009. Vastavalmistuneiden urapolut 2009. Vuosina 2007 – 2008 valmistuneiden Talentian jäsenten sijoittuminen työelämään. Viitattu 10.5.2011. http://www.talentia.fi/files/6489_kokoselvitys.pdf.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällön analyysi. 5. uud. laitos. Helsinki: Tammi.

Työvoiman saatavuuden turvaaminen kehittyvälle ja kasvavalle sosiaali- ja terveysalalle. 2011. Työvoimafoorumin näkemyksiä ja toimenpide-ehdotuksia. Viitattu 6.10.2011.

http://www.tem.fi/files/29536/Tyovoiman_saatavuuden_turvaaminen_SOTE_2015_web.pdf

Varhaiskasvatuksen ja sosiaalipedagogisen työn suuntautumisvaihtoehto. Jyväskylän ammattikorkeakoulu, koulutustarjonta. 2011. Viitattu 28.9.2011. <http://www.jamk.fi/koulutus/tutkinnot/nuoret/sosiaalijaterveysala/sosiaaliala/sosiaalipedagoginentyo>.

Viinamäki, L. 2008. Sosionomi (AMK) koulutus- ja työmarkkinakansalaisena. Teoksessa 14 puheenvuoroa sosionomien (AMK) asemasta Suomen hyvinvointiasiantuntijajärjestelmässä. Toim. L. Viinamäki. Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun julkaisu sarja A: raportteja ja tutkimuksia 2/2008, 195.

Violainen, M. 2006. Osaamista rakentamassa. Ammattikorkeakoulut harjoittelujen ja työelämäyhteistyön kehittäjinä. Koulutuksen tutkimuslaitos. Jyväskylän yliopisto: Tutkimusselosteita 27.

Vuosi valmistumisesta –sijoittumisseuranta. Luettu Optimassa 29.9.2011. <https://optima.jamk.fi>

LIITTEET

Liite 1. Ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneiden yleiset kompetenssit

a) Oppimisen taidot

- osaa arvioida ja kehittää osaamistaan ja oppimistapojaan
- osaa hankkia, käsitellä ja arvioida tietoa kriittisesti
- kykenee ottamaan vastuuta ryhmän oppimisesta ja opitun jakamisesta

b) Eettinen osaaminen

- kykenee ottamaan vastuun omasta toiminnastaan ja sen seurauksista
- osaa toimia alansa ammattieettisten periaatteiden mukaisesti
- osaa soveltaa tasa-arvoisuuden periaatteita
- osaa soveltaa kestävän kehityksen periaatteita
- kykenee vaikuttamaan yhteiskunnallisesti osaamistaan hyödyntäen ja eettisiin arvoihin perustuen

c) Työyhteisöosaaminen

- osaa toimia työyhteisön jäsenenä ja edistää yhteisön hyvinvointia
- osaa toimia työelämän viestintä- ja vuorovaikutustilanteissa
- osaa hyödyntää tieto- ja viestintätekniikkaa oman alansa tehtävissä
- kykenee luomaan henkilökohtaisia työelämäyhteyksiä ja toimimaan verkostoissa
- osaa tehdä päätöksiä ennakoimattomissa tilanteissa
- kykenee työn johtamiseen ja itsenäiseen työskentelyyn asiantuntijatehtävissä
- omaa valmiuksia yrittäjyyteen

d) Innovaatioosaaminen

- kykenee luovaan ongelmanratkaisuun ja työtapojen kehittämiseen
- osaa työskennellä projekteissa
- osaa toteuttaa tutkimus- ja kehittämishankkeita soveltaen alan olemassa olevaa tietoa ja menetelmiä
- osaa etsiä asiakaslähtöisiä, kestäviä ja taloudellisesti kannattavia ratkaisuja

e) Kansainvälistymisosaaminen

- omaa alansa työtehtävissä ja niissä kehittämisessä tarvittavan kielitaidon
- kykenee monikulttuuriseen yhteistyöhön
- osaa ottaa työssään huomioon alansa kansainvälisyyskehityksen vaikutuksia ja mahdollisuuksia

f) Yrittäjyysosaaminen

- tuntee yrittäjyyden keskeisen liiketoimintaosaamisen perustan ja sen oma-kohtaisen soveltamisen käytännön yritystoiminnassa
- hallitsee yhteistoiminnallisen yrittäjyyden edellyttämien vuorovaikutus- ja verkostoitumistaitojen perusteet
- omaksuu kyvyn johtaa itseään yrittäjämäisesti

Liite 2. Sosiaalialan ammattikorkeakouluverkosto. Sosionomi (AMK) – tutkinnon kompetenssit

Sosiaalialan eettinen osaaminen

- Sosionomi (AMK) on sisäistänyt sosiaalialan arvot ja ammattieettiset periaatteet ja sitoutuu toimimaan niiden mukaisesti
- Sosionomi (AMK) kykenee sosiaalialan ammattien edellyttämään eettiseen reflektioon
- Sosionomi (AMK) kykenee ottamaan huomioon jokaisen yksilön ainutkertaisuuden ja kykenee toiminaan arvoriitoja sisältävissä tilanteissa
- Sosionomi (AMK) edistää tasa-arvoa ja suvaitsevaisuutta sekä pyrkii huono-osaisuuden ehkäisemiseen yhteiskunnan, yhteisön ja yksilön näkökulmasta

Asiakastyön osaaminen

- Sosionomi (AMK) tunnistaa oman ihmiskäsityksensä ja arvomaailmansa merkityksen asiakkaiden ja asiakasryhmien kanssa tehtävässä työssä
- Sosionomi (AMK) osaa luoda asiakkaan osallisuutta tukevan ammatillisen vuorovaikutus- ja yhteistyösuhteen
- Sosionomi (AMK) ymmärtää asiakkaan tarpeet sekä osaa tukea voimavarojen käyttöönottoa ja vahvistumista yksilön kasvun ja kehityksen eri vaiheissa ja elämäntilanteissa
- Sosionomi (AMK) osaa soveltaa ja arvioida erilaisia asiakastyön teoreettisia työorientaatioita ja työmenetelmiä
- Sosionomi (AMK) osaa tukea ja ohjata tavoitteellisesti erilaisia asiakkaita ja asiakasryhmiä heidän arjessaan
- Sosionomi (AMK) osaa arvioida ja kuvata asiakasprosessin eri vaiheita ja kehittää työtään sen pohjalta

Sosiaalialan palvelujärjestelmäosaaminen

- Sosionomi (AMK) tuntee hyvinvointia ja sosiaalista turvallisuutta tukevat palvelujärjestelmät ja niihin liittyvän juridisen säädöspohjan ja tietojärjestelmätsekä osaa soveltaa niitä
- Sosionomi (AMK) osaa ennakoida ja jäsentää hyvinvointipalveluiden muutoksia ja pystyy osallistumaan palveluiden tuottamiseen ja kehittämiseen

- Sosionomi (AMK) osaa arvioida erilaisissa elämäntilanteissa olevien asiakkaiden palvelutarpeita ja hallitsee palveluohjauksen sekä ennalta ehkäisevän työn lähtökohdat ja menetelmiä
- Sosionomi (AMK) osaa toimia sosiaalisen asiantuntijana moniammatillisissa työryhmissä ja verkostoissa sekä edistää asiakkaan turvaverkostojen toimintaa

Kriittinen ja osallistava yhteiskuntaosaaminen

- Sosionomi (AMK) osaa analysoida epätasa-arvoa ja huono-osaisuutta tuottavia rakenteita ja prosesseja alueellisella, kansallisella ja kansainvälisellä tasolla
- Sosionomi (AMK) osaa käyttää erilaisia yhteisösosiaalityön, yhteiskunnallisen vaikuttamisen ja viestinnän keinoja
- Sosionomi (AMK) osaa tukea kansalaisten osallisuutta ja kykenee osallistumaan vaikuttamistyöhön yhteistyössä asiakkaiden ja muiden toimijoiden kanssa

Tutkimuksellinen kehittämisosaaminen

- Sosionomi (AMK) on sisäistänyt reflektiivisen, tutkivan ja kehittävän työotteen
- Sosionomilla (AMK) on käytäntöpainotteista tutkimuksellista osaamista ja hän osaa tuottaa uutta tietoa
- Sosionomi (AMK) osaa suunnitella, toteuttaa, arvioida ja raportoida sosiaalialan kehittämishakkeita

Johtamisosaaminen

- Sosionomi (AMK) tuntee talous- ja henkilöstöhallinnon peruseriaatteet
- Sosionomi (AMK) osaa toimia työyhteisön lähiesimiehenä
- Sosionomi (AMK) osaa kehittää sosiaalialan osaamista, työyhteisöjä ja palveluprosesseja
- Sosionomi (AMK) kykenee päätöksentekoon ennakoimattomissa toimintaympäristöissä
- Sosionomi (AMK) omaa perusedellytykset toimia alan itsenäisenä yrittäjänä

Liite 3. Kyselyn saatekirje.

Kysely vuosina 2010 ja 2011 valmistuneiden sosionomien työllisyystilanteesta

Hei sosionomi!

Nyt sinulla on mahdollisuus vaikuttaa Jyväskylän ammattikorkeakoulun sosionomikoulutuksen (AMK) kehittämiseen. Olet sitten töissä, opiskelemassa tai poissa työelämästä syystä tai toisesta vastauksesi ovat meille arvokkaita.

Teemme opinnäytetyötä JAMK:sta 2010 ja 2011 valmistuneiden sosionomien (AMK) työllisyystilanteesta yhteistyössä JAMK:n sosiaalialan koulutusohjelman kanssa. Haluamme saada selville miten koulutuksesta saatu osaaminen kohtaa työelämän tarpeet. Opinnäytetyömme tarkoituksena on tarkentaa ja täydentää sitä tietoa, joka saadaan ammattikorkeakoulun laatujärjestelmään kuuluvilla seurantakyselyillä. Siksi toivomme sinulta vastauksia myös kyselyn avoimiin kysymyksiin. Jos et ole tällä hetkellä työssä, vastaa kysymyksiin soveltuvien osien.

Vastaathan 30.9.2011 mennessä. Kiitokseksi vastauksistasi arvomme yhteystietonsa jättäneiden kesken 2 x 2 kpl Finnkinon elokuvalippuja. Antamiasi tietoja käytetään luottamuksellisesti ja yhteystietojasi käytetään vain arvontaan.

Liite 4. Kysely vuosina 2010 ja 2011 valmistuneiden sosionomien työllisyystilanteesta.

TAUSTATIEDOT

1. Ikä

- alle 25-v.
- 25-34-v.
- 34-44-v.
- 44-v. -

2. Valmistumisvuosi

- 2010
- 2011

3. Sukupuoli

- Nainen
- Mies

4. Suuntautumisvaihtoehto, josta valmistuin

- Sosiokulttuurinen työ
- Varhaiskasvatus ja sosiaalipedagoginen työ
- Erityiskasvatus ja vammaistyö

5. Nykyinen tilanteeni

- Työssä
- Työttömänä
- Opiskelijana
- Äitiys/isyyslomalla

Varusmies- tai siviilipalveluksessa

Jokin muu, mikä?

6. Olen sosionomikoulutusta (AMK) vastaavassa työssä

Kyllä

Ei

7. Monessako sosionomikoulutusta (AMK) vastaavassa työssä olet ollut valmistumisen jälkeen?

8. Nykyinen työni on

Kokopäivätyö

Osa-aikatyö

Jokin muu, mikä?

9. Ammattinimikkeeni

10. Maakunta, missä työpaikkani sijaitsee

Uusimaa

Itä-Uusimaa

Varsinais-Suomi

Satakunta

Kanta-Häme

Pirkanmaa

Päijät-Häme

Kymenlaakso

Etelä-Karjala

- Etelä-Savo
- Pohjois-Savo
- Pohjois-Karjala
- Keski-Suomi
- Etelä-Pohjanmaa
- Pohjanmaa
- Keski-Pohjanmaa
- Pohjois-Pohjanmaa
- Kainuu
- Lappi
- Ahvenanmaa
- Suomen ulkopuolella, missä

11. Työnantajani on

- Julkinen sektori
- Yksityinen sektori
- Kolmas sektori (järjestöt, yhdistykset)
- Oma yritys
- Jokin muu, mikä?

OPISKELUAIKA

12. Opiskeluaikainen sosiaalialan työnteko edisti työllistymistä koulutuksen jälkeen?

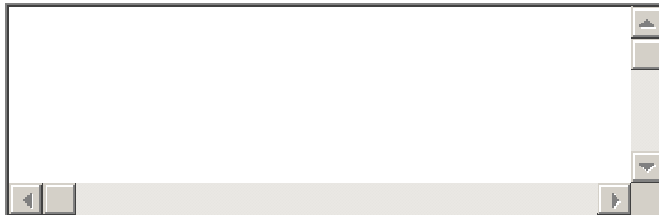
- erittäin hyvin
- hyvin

- kohtalaisesti
- huonosti
- en tehnyt töitä opiskeluaikana

13. Olen saanut sosionomikoulutuksen (AMK) aikaisista harjoittelupaikoista töitä?

- Kyllä
- En

14. Jos nyt mietit suorittamiasi harjoitteluja, millaisia valintoja tekisit nykyisen tiedon valossa? Miksi?

A rectangular text input field with a light gray border and a vertical scrollbar on the right side. The field is currently empty.

15. Millä tavoin harjoittelujaksoja voitaisiin kehittää?

A rectangular text input field with a light gray border and a vertical scrollbar on the right side. The field is currently empty.

16. Vastaako nykyinen työsi sitä suuntautumisvaihtoehtoasi, josta valmistuit?

- Kyllä
- Ei

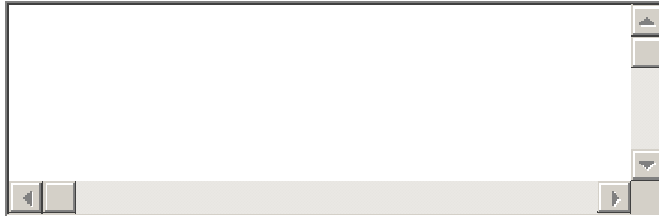
17. Mielestäni sosionomin (AMK) koulutuksessa näkyivät opinnoille laaditut kompetenssit eli osaamisalueet

	ei lain- kaan	vähän	hyvin	erittäin hyvin	en osaa sanoa
Sosiaalialan eettinen osaami- nen	☐	☐	☐	☐	☐
Asiakastyön osaaminen	☐	☐	☐	☐	☐
Sosiaalialan palvelujärjestel- mäosaaminen	☐	☐	☐	☐	☐
Kriittinen ja osallistava yhteis- kuntaosaaminen	☐	☐	☐	☐	☐
Tutkimuksellinen kehittä- misosaaminen	☐	☐	☐	☐	☐
Johtamisosaaminen	☐	☐	☐	☐	☐

18. Millä tavoin kyseiset osaamisalueet näkyvät työssäsi?

19. Mitä mieltä olet suuntautumisesta sosiaalialan koulutusohjelmassa?

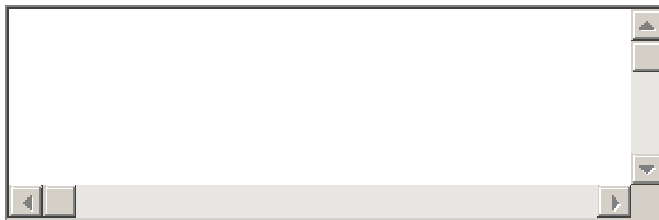
20. Jos suuntautumisvaihtoehtoja ei olisi ollut, olisiko opintopolustasi tullut erilainen?

21. Rajasivatko suuntautumisvaihtoehdot opiskelusi jollain tavalla?

22. Mitä haluaisit kehittää sosionomi (AMK) -koulutuksessa (suuntautumis-
mahdollisuudet, sisältö, opetus..)?

23. Opinnoista muodostui johdonmukainen opintokokonaisuus!

- täysin eri mieltä
- osittain eri mieltä
- osittain samaa mieltä
- täysin samaa mieltä
- en osaa sanoa

24. Koulutuksen aikana sain mahdollisuuksia yrittäjäopintoihin

- liian vähän
- vähän
- sopivasti
- hyvin

KOULUTUKSEN JÄLKEEN

25. Tarvitsen työssäni

	ei lain- kaan	vähän	paljon	erittäin paljon	en osaa sanoa
Sosiaalialan eettistä osaamis- ta	☐	☐	☐	☐	☐
Asiakastyön osaamista	☐	☐	☐	☐	☐
Sosiaalialan palvelujärjestel- mäosaamista	☐	☐	☐	☐	☐
Kriittistä ja osallistavaa yhteis- kuntaosaamista	☐	☐	☐	☐	☐
Tutkimuksellista kehittä- misosaamista	☐	☐	☐	☐	☐
Johtamisosaamista	☐	☐	☐	☐	☐

26. Olen ollut koulutuksen jälkeen työttömänä

- en ollenkaan
- alle 1 kk
- 1-3 kk
- 6-12 kk
- yli vuoden

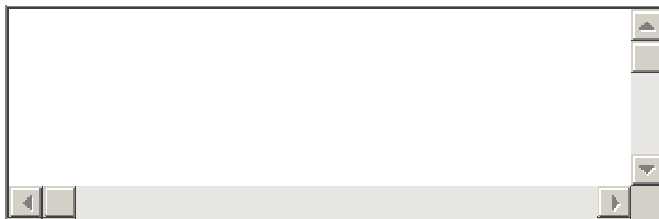
27. Koen, että minulla sosionomina on hyvät mahdollisuudet tulla työllistetyksi tulevaisuudessa

- täysin eri mieltä
- osittain eri mieltä
- osittain samaa mieltä
- täysin samaa mieltä
- en osaa sanoa

28. Jos olet työtön, minkä luulet olevan suurin vaikuttava tekijä työttömyydellesi?

29. Aiotko jatkokouluttaa itsesi? Missä? Millaista osaamista tarvitset lisää?

TYÖ

30. Mitkä seikat ovat parhaiten edistäneet työllistymistäni sosionomina (AMK)?

31. Minkä koet olevan esteenä työllistymiselle sosionomina (AMK)?

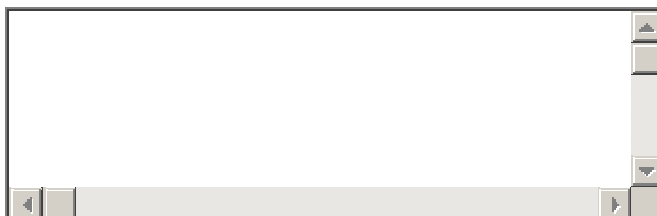
32. Työni vastaa niitä ajatuksia ja odotuksia, joita minulla oli opiskeluaikana sosionomin (AMK) työstä?

- täysin samaa mieltä
- osittain samaa mieltä
- osittain eri mieltä
- täysin eri mieltä
- en osaa sanoa

33. Työ on liian haastavaa sosionomin (AMK) koulutukseeni nähden!

- täysin samaa mieltä
- osittain samaa mieltä
- osittain eri mieltä
- täysin eri mieltä, miksi?
- en osaa sanoa

34. Työtehtäviini tällä hetkellä kuuluu

35. Millaisina näet mahdollisuudet ryhtyä yrittäjäksi sosiaalialalla?

- hyvin heikkona
- heikkona

- hyvänä
- erittäin hyvänä
- en osaa sanoa

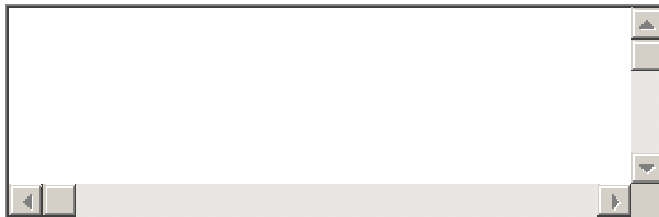
36. Koen voivani edetä urallani!

- kyllä
- ei
- en osaa sanoa

37. Koen ylpeyttä ammatistani!

- ei
- kyllä
- vähän
- en osaa sanoa

38. Millainen työ vastaisi parhaiten omia ammatillisia toiveitasi?

39. Kuuluuko työnkuvaasi jotain mitä sosionomikoulutukseen (AMK) ei sisältynyt tai sisältyi liian vähän? Mitä?